

Mindfulness
forebygger depression

Mænds højere løn
skyldes flere jobskift

Giftstoffer i isbjørne

OPDAGELSER,
PØBEL OG
PARYKKER

1700-TALLET ER OVER OS

AUGUSTUS er Aarhus Universitets alumnemagasin. Det indeholder nyheder og informationer til kandidater, bachelorer, medarbejdere, samarbejdspartnere og andre interesserede. "Alumne" er en betegnelse, som universiteter rundt om i verden bruger om deres tidligere studerende. AUGustus er en sammentrækning af AU for Aarhus Universitet og gustus (latin), som betyder smagsprøve. Deraf navnet AUGustus.

INDHOLD

NR.3 DECEMBER 2011

FORSIDEFOTO: JESPER RAIS

UDGIVER

Aarhus Universitet
Nordre Ringgade 1, 8000 Aarhus C
E-mail: augustus@au.dk
Hjemmeside: www.au.dk/augustus

ANSVARSHAVENDE REDAKTØR

Bjerg Tulinus

REDAKTØR

Ida Hammerich Nielson

REDAKTION

Peder Holm-Pedersen
Helge Hollesen
Kristian Serge Skov-Larsen
Gunver Lystbæk Vestergård
Astrid Hellerup Madsen
Sanne Hyltegaard
Lasse Emil Frost
Lars Kruse (foto)
Jesper Rais (foto)
Roar Lava Paaske (foto)

ABONNEMENT

AUGustus udsendes gratis til bachelorer og kandidater fra Aarhus Universitet og samarbejdspartnere til Aarhus Universitet. Afmelding af abonnement skal ske til: abonnement-augustus@au.dk
Husk at opgive adresse, fødselsdato og år. Private skal ikke melde adresseændringer i Danmark. Samboende alumner modtager kun ét eksemplar.

DESIGN OG PRODUKTION

vahle+nikolaisen

OPLAG

65.200 stk.

ISSN

1603-8193

Gengivelse af AUGustus er tilladt ifølge de gældende Copydan-aftaler.

TIDLIGERE POLITIDIREKTØR HANNE BECH HANSEN HAR ALDRIG HAFT EN KARRIEREPLAN. FAKTISK VAR DET TILFÆLDIGT, AT HUN OVERHOVEDET BEGYNDTE AT LÆSE JURA. LÆS PORTRÆTTET SIDE 7

20

HVIS MENNESKET ER ÉN SKABELSE, HVORFOR ER VI SÅ IKKE ENS? DET SPØRGSMÅL OPTOG MANGE AF TÆNKERNE I 1700-TALLET.

EN GRUPPE MANDLIGE ALUMNER FRA AARHUS UNIVERSITET MØDES HVER TIRSDAG FOR AT SYNGE.

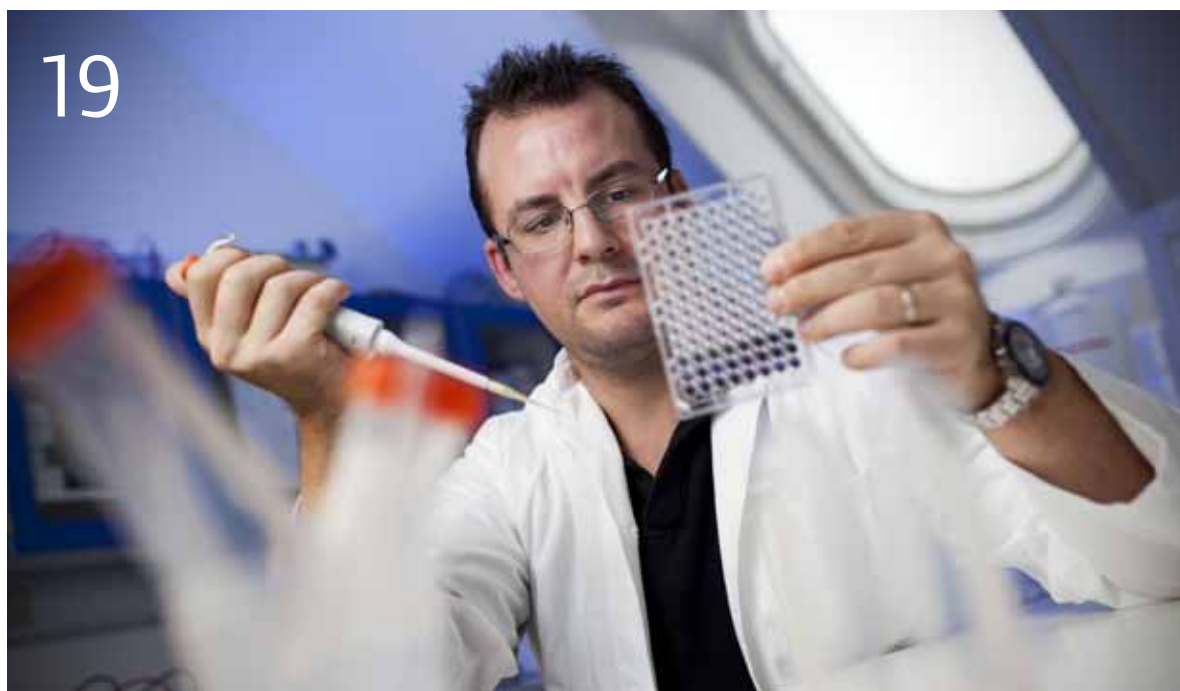
TEMA: *AUGUSTUS* REJSER TILBAGE TIL 1700-TALLET – OG FREM TIL NUTIDEN IGEN.

ER GOOGLE VOR TIDS ENCYKLOPÆDISTER?

I 1700-TALLET BEGYNDTE LÆGERNE AT OBDUCERE. I DAG ARBEJDER FORSKERNE DYBT INDE I CELLENS INDRE.

Leder 5
Hanne Bech Hansen: Jurist ved et tilfælde 6

1700-TALLET ER OVER OS

1700-tallet tur/retur	11
Kampen om oplysningen	12
Rejsen til kroppens indre	16
Rejsen til cellens indre	19
Den fremmede: Mulig ligemand eller naturlig vild?	20
Sådan var 1700-tallet også...	23
Sådan levede din tiptiptipoldemor	24
Naturvidenskab var en religiøs pligt	26
Adam Smith spørger stadig	29
Er Google vor tids encyklopædister?	32

ALUMNESTOF

75 år med to nobelprismodtagere og en statsminister	35
Skønsang – med en smule mandehørm	36
Rykker frem på Financial Times ranking-liste	37
Chefen vil hjælpe unge studerende	38

Nyheder	39
Folkeuniversitetet	44

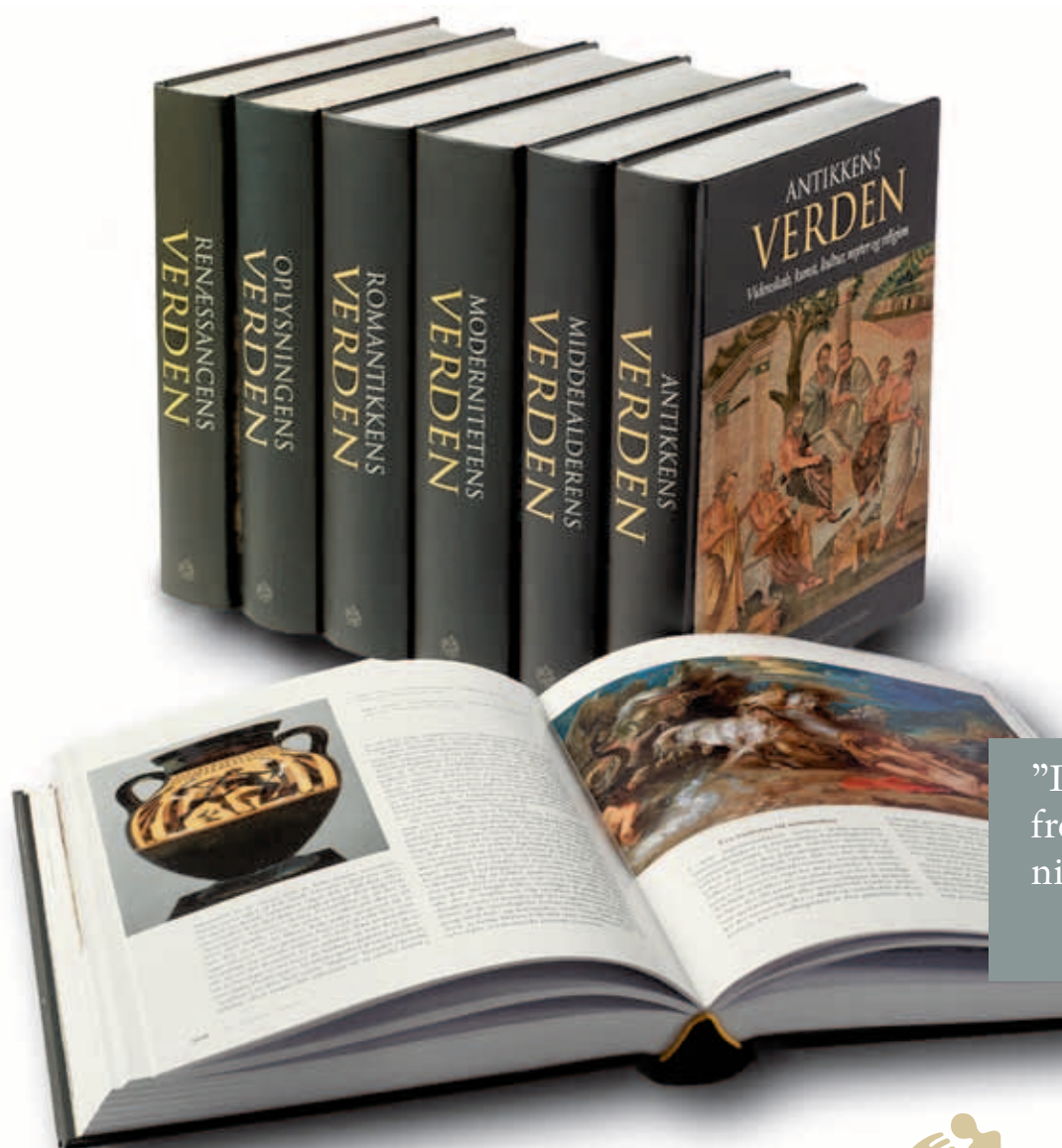
Europas kulturhistorie samlet i et værk

*Skrevet af 118 forfattere fra AU. 200 artikler,
3525 sider, 1,6 mio. ord. 15 kg koncentreret viden*

Sidste bind i serien er netop udkommet

Antikkens verden

25 % rabat til alumner fra Aarhus Universitet

Pressen skrev

OM MIDDELALDERENS VERDEN
"En storslået publikation i forlagets ambitiøse serie ... Endnu et storsværk i vanligt rigt udstyr og generøst format med 28 specialartikler ... Enestående flot."

Georg Metz | Information

OM RENÆSSANCENS VERDEN
"en stor, grundig og flot gennemillustreret bog ... utrolig flot værk"

Mette Vinge | Politiken

OM OPLYSNINGENS VERDEN
"Bogen er et overflødighedshorn af netop oplysning – velskrevet og informationstæt ... et stort pragtværk"

Frederik Stjernfelt | Weekendavisen

OM ROMANTIKKENS VERDEN
"... en højst nuanceret og mangfoldig fremstilling ...
I denne store flotte bog er megen indsigt givet"

Georg Metz | Information

OM MODERNITETENS VERDEN
"Med *Modernitetens verden* er Aarhus Universitetsforlag nået til fjerde bind i sin smukke og kloge serie om verdenshistoriens epoker."

Søren Hindsholm | Kristeligt Dagblad

"Denne bogserie er et fremragende bevis på forskningens berettigelse."

Tom Hermansen | Jyllands-Posten

Pris pr. bog 375,- kr.

(Normalpris 499,95 kr.)

Hele værket 1.875,- kr.

(Normalpris 2.500,- kr.)

*Bøgerne bestilles direkte på forlaget –
opgiv venligst dimissionsår*

Vi kan gå forrest, hvis vi vil

AF REKTOR LAURITZ B. HOLM-NIELSEN

For nylig indgik regeringen en bred aftale med resten af Folketinget om fordeling af penge til universiteterne i 2012. Samlet afsættes 986 millioner kroner til forskning og innovation, og det er positivt, at Folketinget på trods af finanskrisen m.m. fastholder niveauet fra 2011. Derimod løser den nye finanslov ikke det faktum, at uddannelserne på universiteterne i flere år har været underfinansierede og reelt trækker på midler, som var afsat til forskning.

Regeringen og det samlede folketings har godt nok afsat en lille milliard mere til taxametertilskud fra 2012, men det opvejer ikke de seneste års stigende optag på universiteterne.

Derfor skal der lyde en opfordring til politikerne om at holde fast i uddannelsesmålene og -finansieringen. Konkret har regeringen foreslået, at 60 procent af de kommende ungdomsårgange skal have en videregående uddannelse. Det er rigtigt set, for vækstpotentialet i et land som Danmark ligger først og fremmest i industrien og i de sektorer, der beskæftiger højtuddannede medarbejdere.

I dag tager op mod 50 procent af ungdomsårgangene en videregående

uddannelse. Den seneste rekord for antallet af nye studerende blev sat i år, hvor 59.600 blev optaget på de videregående uddannelsesinstitutioner, og alt tyder på, at denne rekord står for fald i 2012. Samtidig er det danske uddannelsessystem et af verdens mest effektive målt på antallet af studerende, der gennemfører en videregående uddannelse.

Der er altså et godt udgangspunkt for at nå op på 60 procent – men der er også forhold, som kan forbedres. Det er f.eks. helt afgørende, at der skabes større fleksibilitet mellem de forskellige uddannelser og uddannelsesniveauer, og at der arbejdes målrettet med at sikre kvalitet på hvert eneste studiemodul på universiteterne og professionshøjskolerne. Og det skal blive meget enklere for den studerende at skifte mellem studier, at tage opnåede kvalifikationer med videre og at afrunde studiet på det niveau, som passer til den enkelte.

Derudover bliver det nødvendigt at overveje, om det er fornuftigt, at nogle studerende har garanti for at kunne studere hele vejen til kandidat- og mastergrad, mens andre ikke har. Dette retskrav er problematisk, fordi studerende på de korte og mellemlange uddan-

FOTO: LUTZ KRUSE

nelser ikke stilles lige med studerende på de lange videregående uddannelser, og fordi der således ikke er incitament til at skabe afrundede studier på universiteternes bachelorniveau.

I den forbindelse er det måske værd at notere sig, at dette forhold også overvejes på europæisk plan, fordi den manglende fleksibilitet i studieforløbene sætter en bremse på studentermobiliteten – også mellem landene.

Er det så muligt at understøtte de videregående uddannelsers forskellige formål med de institutioner, vi kender i dag? Ja – men det kræver, at vi alle holder fokus på det, som vi hver især er gode til. Danske universiteter er fortsat i eliten blandt verdens videregående uddannelsessystemer, og den store stigning i antallet af studerende på universiteterne er indtil videre ikke sket på bekostning af kvaliteten.

Derfor: Hold fast i uddannelsesmålene og den dertil hørende finansiering. Danmarks velfærd er i høj grad afhængig af opbygning af højtuddannet arbejdskraft, og vi kan gå forrest, hvis vi vil.

Jeg ønsker alle et godt nytår. 🍷

A close-up portrait of an elderly woman with short, wavy grey hair and blue eyes. She has a gentle smile and is wearing a dark turtleneck under a red, black, and yellow patterned jacket. The background is softly blurred, showing a white window frame and a yellow wall.

– Da jeg læste jura på Aarhus Universitet, kunne jeg godt nogle gange tænke: "Hold da op, her går du, Hanne Vagner, på et universitet." Det var ikke fordi, vi ikke slappede af og havde det sjovt, men vi var samtidig meget beærede over at være der.

ALUMNEPORTRÆT

AUGustus vil fremover portrættere en alumne i hvert nummer af magasinet. Det kan være en alumne, der er kendt i offentligheden, eller det kan være en alumne, der bare har en spændende historie at fortælle. Hvilken alumne vil du gerne læse om? Send en mail med dit bud til ihn@adm.au.dk

FAKTA

FOTO: JESPER RAIS

TIDLIGERE POLITIDIREKTØR
HANNE BECH HANSEN HAR ALDRIG
HAFT EN KARRIEREPLAN. FAKTISK VAR DET
TILFÆLDIGT, AT HUN OVERHOVEDET
BEGYNDTE AT LÆSE JURA.

Jurist

VED ET TILFÆLDE

AF IDA HAMMERICH NIELSEN

Aarhus den 2. september 1958. Himlen er blå, solen skinner, og dannebrogssflagene er hejst ved indgangen til Aulaen på Nordre Ringgade. Scenen er sat for de nye jurastuderende, der snart indtager bygningen. Hanne Bech Hansen har taget en ærmeløs, gul kjole på. Og sin studentehue. Det allerførste menneske, hun ser, da hun forventningsfuldt nærmer sig indgangen, skulle senere blive hendes mand. Han har, sammen med en flok andre medicinstuderende, taget opstilling foran Aulaen for at kigge på de nye jurastudenter i håb om at finde en kæreste.

– Jeg kan lige så tydeligt huske, at jeg så ham. Da der senere var bal i Vandrehallen, kom han hen og begyndte at danse med mig. Og hver gang musikken stoppede, holdt han bare fast i mig. Der kom en anden mand hen og spurgte ham: "Sig mig engang, hvor mange danse skal du have med hende?" Jørgen

svarede: "Alle dem, jeg kan få." Vi var sammen fra den dag i 1958, og indtil han døde i 2002.

NOGET VED MUSIKKEN

Hellerup 2011. Hanne Bech Hansen bor i et stille villakvarter et stenkast fra Strandvejen. Det er et af den slags villakvarterer, hvor velvoksne hække og høje stakitter beskytter de store huse mod nysgerrige blikke. Sådan er det ikke med Hanne Bech Hansens hus – her er der frit udsyn ind til de store, lyse stuer med moderne kunst på væggene og friske, hvide roser i vaserne.

Den tidligere politidirektør tager smilende imod i døren iført høje hæle og sort lædernederdel. Ryggen er rank, blikket fast i de lyseblå øjne. Bænket omkring sofabordet med danskvand i glassene rejser vi tilbage til tiden på Aarhus Universitet. Egentlig var det slet ikke meningen, at >

> Hanne Bech Hansen skulle gå på universitetet. Som barn troede hun, at hun skulle være musiker. Hun gik til klaverspil, fra hun var fire år, og vandt på et tidspunkt en konkurrence blandt aarhusianske skolebørn om en friplads til musikonservatoriet. Det betød, at hun gik til gratis klaverspil på konservatoriet hele sin barndom. Da hun gik i gymnasiet, kom hun i forberedelsesklassen til konservatorieklassen.

– I hele min barndom og ungdom troede jeg, at jeg skulle være noget med musik. Jeg tænkte slet ikke på andet, siger Hanne Bech Hansen.

Men det gjorde hendes far. Han mente ikke, hun var talentfuld nok til at drive det rigtig vidt.

– Min far sagde til mig: "Du ender som spillelærerinde i en midtjysk provinsby!" Det lyder ondt, men det var også meget realistisk. I dag ville det nok blive set som en stor ulykke, hvis forældre fortalte deres børn, at de ikke var talentfulde nok til at føre deres drøm ud i livet. Sådan havde jeg det egentlig ikke. Dengang tog man tingene lidt mere afslappet, siger Hanne Bech Hansen og læner sig tilbage i den turkise sofa.

FRA MUSIK TIL JURA

Musikdrømmen var punkteret, og Hanne Bech Hansen skulle finde på noget andet at lave. Hun overvejede at læse til skolelærer, men det mente hendes far var en dårlig idé, for det var han jo selv. Hun overvejede sygeplejerske, men det gik heller ikke, for det var hendes mor jo. Hun overvejede tandlæge, men det mente hendes forældre, at hun var for fummelfingret til. Og læge – det var for hård kost for en pige.

Sommerferien lakkede mod enden, og Hanne Bech Hansen skulle træffe en beslutning. Det blev jura. Mest fordi hendes lillebror læste det.

– Jeg har altid været lidt flov over den historie. Det ville være meget bedre, hvis jeg ville læse jura, fordi jeg altid havde haft en drøm om at kæmpe for ret og retfærdighed. Men sådan var det ikke, siger hun.

Hanne Bech Hansen begyndte på jurastudiet og blev hurtigt fascineret af de dygtige forelæsere, der docerede bag katedret. Der var kun tre-fire piger på holdet, men der blev ikke set skævt til dem, understreger hun. Dog blev hun på et tidspunkt noget forbavset over en af sine forelæsere, som hun beskriver som en ualmindelig dygtig, formel underviser. Han hørte nogle gange de studerende i pensum i sine forelæsninger – men man kunne godt sige nej til at blive hørt. På et tidspunkt falder hans øjne på Hanne Bech Hansen.

– Jeg sagde nej tak, men han begyndte at høre mig alligevel. Jeg sagde nej tak igen, men ved du hvad, han så sagde, den pæne mand? Han sagde: "Jeg har nu altid lært, at når en kvinde siger nej, skal man ikke tage det alvorligt!" Man tror, det er lyv! Man tror, det er lyv, nærmest råber Hanne Bech Hansen med lynende øjne og tryk på "lyv".

Hun svarede på forelæserens spørgsmål – rød i hovedet. Det er i øvrigt en af de få gange i hele sit liv, Hanne Bech Hansen har oplevet noget, der mindede om kønsdiskriminering.

ET DRIVERLIV

De få piger på jura var eftertragtede. Når de havde rejst sig fra deres plads i forelæsningsalen og var gået ud, stod der nogle gange små beskeder i deres bøger, når de kom tilbage – for eksempel: "Jeg ville ønske, jeg kendte dig."

– Men jeg havde altså mødt min mand den første dag, og han holdt jeg fast ved, smiler Hanne Bech Hansen.

Fester var der masser af. Hanne Bech Hansen skønner, at hun og hendes mand var til fest hver lørdag. Der var private fester, fester i Aulaen, i Vandrehallen og på kollegierne. Det var gerne med stort orkester og wienervals.

– Aldrig i mit liv er jeg blevet svunget så meget rundt, siger Hanne Bech Hansen og slår en rungende latter op.

I det hele taget husker hun studietiden som en festlig tid. Selvom hun havde forelæsninger og læste det, hun skulle, beskriver hun det som noget af et driverliv.

– Min mand og jeg gik meget i biografen, nogle gange kunne vi nå to eller tre film på en dag. Vi var ikke ret meget til eksamen – det er ikke som i dag, hvor der er eksaminer hele tiden. Der var lange perioder, hvor vi bare kunne dandere den, siger hun.

INGEN SPIDSE ALBUER

Fagligt var det især strafferetten, der fangede Hanne Bech Hansens interesse på jurastudiet. "Det handler om virkelige mennesker og virkelige historier", som hun siger. I studietiden

HANNE BECH HANSENS KRIMIER

1. december 2011 udkom *Operation Dacapo*, som er Hanne Bech Hansens anden kriminalroman. *Operation Dacapo* er en uafhængig fortsættelse af hendes første bog *Lasten* og er andet bind i en planlagt trilogi, hvor hver bog tager udgangspunkt i et af de klassiske motiver, som ligger bag enhver forbrydelse. I *Lasten* er det motivet begær, i *Operation Dacapo* hævn, og den sidste bog i trilogien vil kredse om jalousi/misundelse.

– Hele mit liv har jeg siddet og skrevet anklageskrifter og bevisfortegnelser, hvor man skal holde sig fuldstændig til fakta. Jeg tænkte, det kunne være spændende at lade fantasien løbe. At skrive disse bøger er noget af det sjoveste, jeg nogensinde har lavet, siger Hanne Bech Hansen, som efter krimitrilogien planlægger at skrive en roman.

FAKTA

gik hun dog ikke rundt og tænkte over, hvilket job hun kunne tænke sig bagefter. Da hun fik sit eksamensbevis i 1964, blev hun spurgt, hvad hun ville bruge sin fine eksamen til. Hendes svar var: "Til at blive hjemmegående husmor."

– Det lyder formentlig fuldstændig skørt i dag, men det var det ikke dengang. Mine forældre havde forlangt, at jeg tog en uddannelse, det havde jeg gjort, og det var de godt tilfredse med. Min mand, som jeg var blevet gift med et par år forinden, havde heller ingen ambitioner på mine vegne. Så jeg startede min karriere ved at være hjemmegående husmor i Silkeborg, hvor min mand var læge, siger hun.

Det gik der dog kun 8 måneder med. Hanne Bech Hansen savnede at opleve noget og startede som advokatfuldmægtig i en mindre advokatvirksomhed i Odense, hvor hendes mand havde fået job. Siden er det gået slag i slag: politifuldmægtig i Odense, Roskilde og Glostrup, chef for PET og politidirektør ved Københavns Politi. For bare at nævne nogle af (politi)stationerne på Hanne Bech Hansens karrierevej. Det paradoksale er, at hun aldrig har haft ambitioner om en toppost. Hun arbejdede på deltid i 14 år, mens hendes søn Søren var barn, og med undtagelse af slutstillingen som politidirektør har hun aldrig selv søgt sine chefjobs. De er blevet tilbudt hende.

– Jeg plejer at sige, at man godt kan komme frem i verden uden at have spidse albuer. Jeg har altid bare passet mit arbejde. >

FOTO: JESPER RAIS

Hanne Bech Hansen boede det meste af sin barndom og ungdom lige ved siden af universitetet: Vestre Ringgade 232. Universitetsparken var hendes legeplads, og hun husker, hvordan hun som barn kravlede op ad trapperne ved amfiteatret og kiggede ind til universitetsfesterne i Aulaen.

Hanne Bech Hansen har i sin karriere været involveret i mange tunge kriminalsager, for eksempel var hun med under sagen mod femtemanden i Blekingegadesagen. Hvilken sag, der følelsesmæssigt har sat det største aftryk, kan hun ikke svare på.

– Det er lige som, hvis du spørger en læge, hvad der er hans største oplevelse i forbindelse med en operation. Det kan man ikke sige. Jeg har haft mange grimme sager om vold og mord, og når man har de store sager, tænker man på dem hele tiden. Men man tænker ikke: "Nej, hvor er det her forfærdeligt," man tænker: "Hvordan kan jeg få denne sag ført til doms, så manden bliver dømt?"

> Jeg tror, jeg er nået så langt, fordi jeg har kunnet lide mit arbejde og har engageret mig voldsomt i det. Jeg får også selv øje på folk, der er dygtige til deres job frem for dem, der render rundt og siger "se mig, se mig", siger Hanne Bech Hansen og vifter med hænderne.

PERLEMOR

Hanne Bech Hansen nåede at være ansat ved politiet i næsten 40 år – de første mange år som anklager. Lige præcis anklager kan hun godt lide at være.

– Det er ikke fordi, jeg synes, folk skal i spjældet, men det er anklageren, der rejser sagen og dermed har førertrøjen på. Anklageren har teten i retssalen, det kan jeg godt lide, siger hun.

Som politidirektør er Hanne Bech Hansen kendt for at have skabt større åbenhed i politiet og have løst store operative og organisatoriske opgaver med stor succes – det gælder for eksempel EU-formandskabet i 2002 og Politireformen i 2007.

Kort før hun gik på pension i 2009, blev hun for alvor kendt i offentligheden for "perle-sagen". Under en demonstration blev en betjent beskyldt for at kalde en demonstrant for "perker". Betjenten selv fastslog, at han sagde "perle". Hanne Bech Hansen valgte at bakke betjenten op, men det mødte ikke megen forståelse i omverdenen.

– Det er den mest underlige sag, jeg nogensinde har oplevet. Sagen endte jo med, at jeg fik ret – statsadvokaten iværksatte en undersøgelse af lydoptagelserne, der viste, at der blev sagt "perle". Men politiet skal selvfølgelig slet ikke kalde folk noget, understreger Hanne Bech Hansen, der under sagen oplevede, at folk trak sig væk fra hende.

– Da sagen kørte, var der en vrede mod mig, som jeg aldrig har oplevet før. Det var en mærkelig fornemmelse. Men jeg blev også lidt stædig – jeg havde jo ret, siger hun.

Selv i dag råber spritterne på Hovedbanegården "Hej perlemor", når de ser Hanne Bech Hansen.

– Så siger jeg bare hej. På en måde synes jeg, det er et lidt sødt navn, jeg har fået der, siger hun.

Til sin afskedsreception hos politiet fik Hanne Bech Hansen perleplader, perlekæder, vin og parfume, der hed noget med perle. For at det ikke skal være løgn, var hun også med i et internationalt netværk af politichefer, der hedder "Pearls in policing".

– Der må være noget med mig og perler, siger hun med et glimt i øjet.

MARERIDT PÅ UTØYA

I dag er Hanne Bech Hansen pensionist. En meget travl en af slagsen. Hendes anden krimi *Operation Dacapo* er netop

udkommet, hun spiller klaver hver dag og har planer om både at sy og designe. Hun har også fået en opgave af den mere uhyggelige slags. Hun er med i den kommission, der skal kortlægge, hvad der egentlig skete ved massakren på Utøya den 22. juli. I udgangen af august 2012 kommer kommissionen med en redegørelse. Kommissionen har som et led i arbejdet besøgt øen.

– Det var forfærdeligt. Helt skrækeligt. Vi gik rundt med nogle politifolk, der kunne fortælle, at her var der 14, der blev skudt, og her var der nogle, der lå og gemte sig. Det var en af de værste oplevelser, jeg har haft nogensinde, siger Hanne Bech Hansen og er stille lidt.

– Alene det at skulle sidde og høre på bånd fra de fortvivlede børn, der ringer ind til politiet og fortæller, hvad der sker derude. Det er den mest ubehagelige opgave, jeg har haft i hele mit liv. På den anden side: Vi skal være med til at se fremad og se på, hvordan vi kan undgå, at noget lignende sker igen. På den måde er der trods alt også noget livsbekræftende i det, siger hun.

VARME FØLELSER FOR AU

Interviewet er slut, og Hanne Bech Hansen åbner døren ud til det efterårsklædte Hellerup, hvor mørket så småt er ved at sænke sig. Store krogede træer indrammer vejen på begge sider og giver stedet et nærmest eventyrligt præg.

Fotografens bil står i indkørslen, og Hanne Bech Hansen glæder sig over at genkende universitetets gamle logo med anker og delfiner på siden af bilen. For nogle år siden var hun tilbage på universitetet for at holde tale ved juristernes dimission. Det foregik i Aulaen, samme sted, hun trådte ind 2. september 1958.

– Der var den samme stemning, den samme fornemmelse af højtidelighed. Det var fuldstændig, som da jeg startede i sin tid, og min mand stod og kiggede på mig. Så jeg har meget varme følelser for Aarhus Universitet – også når jeg i dag bare kører forbi i bil. Jeg kan blive helt rørt. ☀

tema
1700-TALLET
ER OVER OS

FOTO: JESPER RAIS

1700-TALLET TUR/RETUR

1700-tallet er over os. I hvert fald i 2012, hvor Århundredets Festival sætter opdagelser, pøbel og pudderparykker på dagsordenen. På de følgende sider rejser *AUGustus* tilbage til 1700-tallet – og frem til nutiden igen. Hvordan har idealerne fra oplysningstiden det i dag?

AF PEDER HOLM-PEDERSEN

Kampen om oplysningen

Alle går ind for oplysning. Men hvilken oplysning? Der er kamp om fortolkningen af 1700-tallets politiske idealer og principper, for alle vil gerne tage dem til indtægt for deres synspunkter, fortæller AU-professor Frederik Stjernfelt. Han mener, der er gået "kulturkamp" i oplysningen.

Frihed, lighed og broderskab. Lægger man øret til jorden, kan man stadig høre parolerne fra den franske revolution. For hvad der i 1789 fyldte luften i de parisiske gader som kampråb for en ny og mere oplyst verdensorden, udgør i dag fundamentet i de demokratiske samfund.

Det betyder dog ikke, at vi er færdige med oplysningen, fortæller Frederik Stjernfelt, der er professor ved Aarhus Universitet.

– Godt nok er kampen for eller imod oplysning i det store >

FOTO: SCANPIX

"Friheden fører folket på barrikaderne".
Eugene Delacroix maleri fra 1830 er én af
de kendteste fremstillinger af kampen for
oplysningen. Billedet skildrer en scene
under Julirevolutionen i Paris, 28. juli 1830.

> hele afsluttet, men det er den politiske kamp om oplysningen ikke, siger han.

– Næsten alle partier og politiske bevægelser vil i dag skrive under på arven fra oplysningen og den franske treklang af frihed, lighed og broderskab. Men der er indre spændinger i det store korpus af idéer, som udgør arven fra oplysningen, og værdierne skal bestandigt afvejes i forhold til hinanden. Derfor pågår der en kamp om, hvordan oplysningen skal fortolkes, og hvem der kan tage den til indtægt for sit politiske projekt.

EN SVINDENDE Ø

Kampen er ikke blevet mindre intens det sidste årti, fortæller Frederik Stjernfelt. Der er nemlig gået 'kulturkamp' i den. Og, advarer Frederik Stjernfelt, i kampens hede risikerer oplysningen at blive så forvansket, at den slår om i sin modsætning og bliver til det, han kalder kulturalistisk anti-oplysning.

– Den hjemlige samfundsdebat har i stigende grad været præget af nationalistiske argumenter på den ene fløj og multikulturalistiske på den anden. Selvom de på den politiske overflade fremstår som hinandens diametrale modsætning-

– Frihed, lighed og broderskab. Selvom de politiske partier alle vil skrive under på den franske treklang, er der stadig kamp om oplysningen, for de lægger vægten forskelligt. Lidt karikeret lægger liberalismen vægten på friheden, venstrefløjen lægger den på ligheden, og konservatismen lægger den på broderskabet, fortæller Frederik Stjernfelt.

ger, er de fælles om at tildele bestemte kulturelle fællesskaber en særstatus som noget i sig selv værdifuldt, der har krav på beskyttelse og ikke må kritiseres, siger han.

I den nationale version er det den danske kultur, der udpeges som værdifuld og i den multikulturelle version de "andres" kulturelle fællesskaber.

– Begge varianter risikerer i sidste ende at blive til anti-oplysning, for det kulturalistiske udgangspunkt indebærer, at du forpligter dig på at forsvare de kulturelle værdier, der nu en gang er gældende i en kultur – også hvis værdierne er i direkte modstrid med oplysningen. Lidt dramatisk formuleret kan man sige, at oplysningen bliver til den her svindende ø midt i kulturkampen, der bliver angrebet fra begge sider af kulturalistisk anti-oplysning, siger Frederik Stjernfelt.

KARIKATURKRISEN

Et af de steder, hvor Frederik Stjernfelt mener at kunne se oplysningens ø blive mindre og mindre, er i de mange diskussioner om ytringsfrihed og tolerance, der rejste sig i forbindelse med karikaturkrisen. Han eksemplificerer de to kulturalistiske strømninger ved måden, de to foreninger Trykkefrihedsselskabet og Dansk PEN agerede i debatten:

– På den ene side har vi Trykkefrihedsselskabet, som med sit navn godt nok hævder, at de går ind for trykke- og ytringsfrihed. Men ser man nærmere på de sager, de tager op og måden, det foregår på,

synes forsvaret af ytringsfriheden ikke at være deres egentlige ærinde, men snarere et redskab, de mobiliserer i deres anti-muslimske og nationale sags tjeneste.

På den anden side står forfatterforeningen Dansk PEN. Deres forsvar af ytringsfriheden var ifølge Stjernfelt hæmmet af et andet hensyn, nemlig deres modstand imod det, der kaldes *hate speech*. Det vil sige grove og ubehagelige ytringer rettet imod bestemte samfundsgrupper – i den aktuelle sag imod muslimer:

– Men hvordan afvejer man ytringsfriheden i forhold til et eller andet mål for, hvor ubehagelige, grove og kritiske ting folk må bruge deres ytringsfrihed til at sige? Her mener jeg, at PEN lagde for stor vægt på, at man ikke måtte krænke kulturelle fællesskaber med sine ytringer. Derfor var PEN også både sene og uklare i mælet, da de skulle forsvare tegningerne og de personer, der blev udsat for dødstrusler, siger Frederik Stjernfelt.

Sammen med andre så han sig derfor nødsaget til at oprette en tredje forening til forsvar af ytringsfriheden, som ikke skulle være hæmmet af andre hensyn og dagsordener. Det blev til foreningen Fri Debat, der så dagens lys i 2010.

VENSTREFLØJENS GLIDNING

Det, Stjernfelt kalder PENS nølende og uklare forsvar af ytringsfriheden, har han med en vis forbløffelse også konsta-

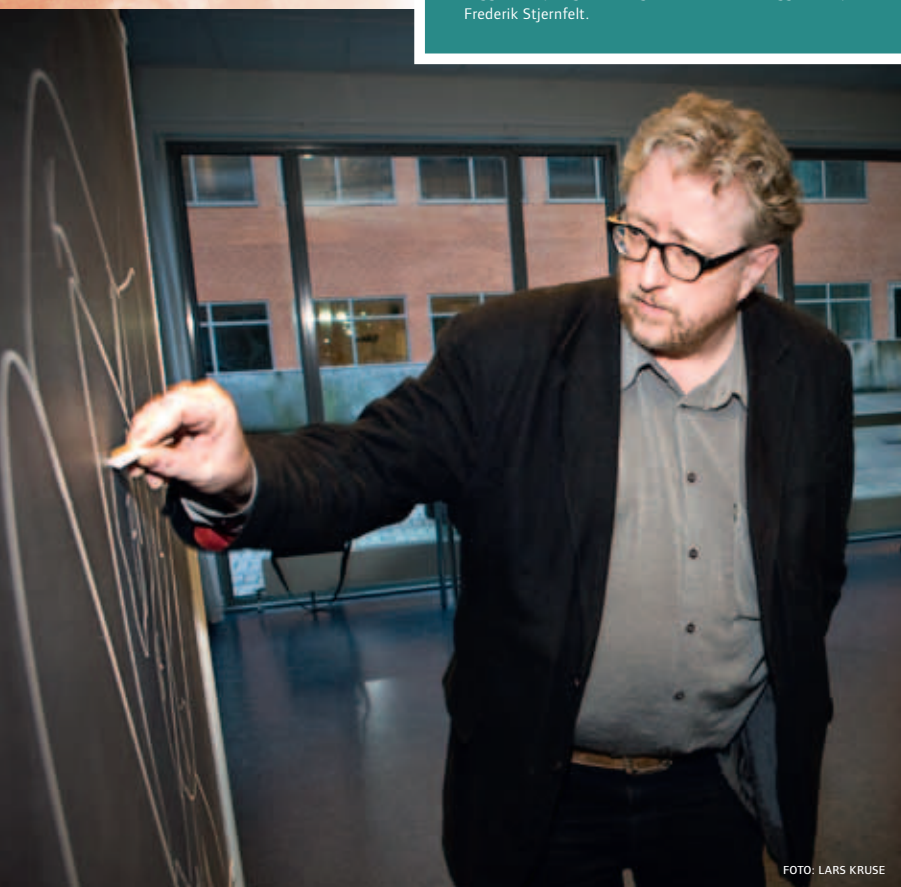

FOTO: LARS KRUSE

teret på dele af den venstrefløj, som han ellers betragter sig selv som kommende fra. Han mener, at venstrefløjen har glemt de individuelle rettigheder i deres fokus på kulturelle rettigheder. Hvad er hans forklaring på den glidning?

– En del af forklaringen er Murens fald. For med den faldt også marxismen og dermed venstrefløjens grundfortælling. I den marxistiske variant af oplysningsprojektets frihed, lighed og broderskab udgjorde arbejderklassen det relevante broderskab. Det var arbejderne, der skulle realisere friheden og ligheden. Den fortælling begynder at falde fra hinanden i den sidste halvdel af det tyvende århundrede og ligger endeligt i ruiner med Murens fald. Dermed får venstrefløjen brug for en ny grundfortælling og en ny kollektiv figur at knytte sine forhåbninger til.

– Her kommer kulturbegrebet til at sive ind som erstatning og bliver det nye broderskab på venstrefløjen. Det bliver startskuddet til en uheldig glidning, hvor dele af venstrefløjen vil begrænse ytringsfriheden for at beskytte de kulturelle fællesskaber imod kritiske ytringer, og vi får de her helt vanvittige situationer, hvor venstrefløjen ender med at stå og forsvare – eller i hvert fald ikke er særligt klare i deres kritik af – kulturelle livsformer, der undertrykker den personlige frihed.

HVEM SKAL TOLERERE HVEM?

En del af forklaringen på denne glidning kan også spores tilbage til et andet af oplysningens centrale begreber, nemlig begrebet tolerance. Mange af 1700-tallets oplysningstænkere fremhævede tolerance som en forudsætning for en civiliseret sameksistens og som løsningen på de mange religionskrige, der havde hærget Europa. Man skulle lære at tolerere hinandens forskellighed og leve fredeligt side om side.

Så langt, så godt. Det ideal kan de fleste blive enige om. Men hvem er det, der skal lægge bånd på sig selv, når tolerancen skal læres? Det er her, vejene skilles, forklarer Frederik Stjernfelt:

– I min optik går ytringsfrihed og tolerance nærmest ud på et. Tolerance er beslægtet med ordet at tåle og handler om, at du skal kunne tåle, at folk har andre synspunkter end dig, og at de har ret til at sige dem højt og kritisere dig. Tolerance er noget, vi hver især skal arbejde med i vores indre lønkammer. Det handler ikke om at begrænse egne ytringer, men om at tåle andres.

Over for den udlægning af tolerancen har andre stemmer i debatten anført, at tolerance handler om anstændighed, god tone og respekt for andres måde at leve på. Stjernfelt forklarer:

– Her handler tolerance om ikke at krænke andre. At tolerere og acceptere, at andre lever på en anden måde, end du selv gør, betyder i den optik, at du skal lægge bånd på egne ytringer og holde din kæft med, hvad du faktisk mener om den måde, de lever på. Det mener jeg ikke, at man skal – til gengæld må du så også bide det i dig, når andre kritiserer dig.

AT TÅLE PÅ DEMOKRATISK VIS

Ifølge Stjernfelt hæmmer det den politiske debat, hvis vi tolker tolerancen i sidstnævnte betydning og går alt for meget op i, om vi nu kommer til at krænke nogen:

– Politik handler om at finde kollektive løsninger på fælles problemer. Den slags handler nu en gang ofte om grupper af mennesker, og derfor skal det være muligt at sige noget kritisk om grupper. For eksempel at alle millionærer er nogle rige skiderikker, der skal pålægges en millionærskat, eller, hvis man virkelig mener det, at muslimer er en fare for demokratiet, siger Stjernfelt og understreger, at han ikke selv hører til dem, der mener det.

– Men det skal ikke være mig eller staten, der skal bestemme, om folk har lov til at sige det.

Derfor så Frederik Stjernfelt også gerne racismeparagraffen afskaffet. Den fri debat har slet ikke brug for loven, forklarer han og refererer til den meget omtalte sag med formanden for Trykkefrihedsselskabet Lars Hedegaard, der blev dømt for racisme på grund sine udtalelser om muslimer, hvor han bl.a. hævdede, at muslimske mænd voldtog deres døtre:

– Vi kan ikke være uenige om, at de udtalelser er ganske forfærdelige og dybt kritisable. Men jeg mener ikke, at de skal være forbudt ved lov. For mig at se var sagens forløb frem til, at han blev dømt, forbilledlig for, hvordan den frie debat er selvregulerende. Han blev hårdt angrebet i offentligheden, og flere prominente støtter af Trykkefrihedsselskabet meldte sig ud i protest. Det er sådan, den slags udtalelser skal tackles. Med kritik, oplysning og diskussion. Ikke ved at begrænse ytringsfriheden.

Risikoen for, at en begrænsning af ytringsfriheden vil undergrave oplysningen, er ifølge Stjernfelt større end at lade selv de mest uoplyste og tåbelige ytringer komme til orde. Ytringsfriheden betyder nemlig, at de personer, der blev de små i den demokratiske proces og ikke fik deres vilje igennem, er villige til at æde deres nederlag og tåle på demokratisk vis:

– Hvis du ikke har haft lejlighed til at sige din mening, hvor tåbelig og grov den så måtte være – føler du dig med fuld ret sat ud på sidelinjen af det demokratiske spil. Og hvorfor skulle du så acceptere dit nederlag, når du fra start har været udelukket fra at deltage i spillet og kampen om sejren? På den måde åbner en begrænsning af ytringsfriheden for, at folk melder sig ud, bliver radikaliseret og griber til vold i deres forsøg på at blive hørt.

– Og så er vores demokratiske fundament pludselig i fare for at skride, siger Frederik Stjernfelt. ■

AF IDA HAMMERICH NIELSON

I 1700-TALLET BEGYNDTE LÆGERNE AT
OBDUCERE. DET INDLEDTE EN REJSE
IND I KROPPEN, DER HAR GIVET
VESTLIG MEDICIN ENORM SUCCES.

Rejsen

TIL KROPPENS INDRE

Hvis du levede i begyndelsen af 1700-tallet, gik du ikke til lægen. Lægen kom til dig – hvis du altså tilhørte den finere middelklasse eller overklassen. Var du så heldig, ville lægen besøge dig ved din sygeseng og spørge til dine smerter og dine kropsvæsker. Han ville tage din puls og lægge hånden på din pande for at mærke, om du havde

feber. Nogen grundig kropsundersøgelse var der ikke tale om. Der var grænser for, hvad man kunne tillade sig i private hjem.

I 1700-tallet fremvokser et nyt fænomen i Europa: store sygehuse med op til 2.000 senge. På de nye sygehuse fik lægerne mulighed for at følge patienterne døgnet rundt, undersøge dem grundigt ved for eksempel at føle dem på maven og ikke mindst obducere deres døde kroppe. Her begynder den rejse til kroppens indre, der revolutionerer lægevidenskaben og grundlægger moderne medicin.

– Lægerne begynder at undersøge patienternes syge indre, og det er helt afgørende for forståelsen af sygdom. Det er grunden til, at den vesterlandske medicin fik kæmpestor succes de næste 200 år og i dag er på vej til at blive menneskehedens medicin, siger Morten A. Skydsgaard, museumsinspektør for medicinhistorie på Steno Museet.

ORGANER I SPRIT

Da lægerne begyndte at foretage obduktioner på hospitalerne i 1700-tallet, foretog de sig især én ting, som skulle

vise sig at være banebrydende. De begyndte at tage organerne ud af kroppen, lægge dem i sprit og sammenligne de syge organer med de symptomer, som patienten havde haft. For os i dag kan det måske virke banalt, men ifølge Morten A. Skydsgaard var det revolutionerende. Hvor lægerne tidligere troede, at sygdomme skyldtes en ubalance i kropsvæskerne, og at sygdommen skulle ud af kroppen via sved, blod, afføring eller urin, begynder de nu at tænke sygdom som noget, der sker i organerne.

– Lægerne finder ud af, at tuberkulose ikke skyldes blodansamlinger, men derimod små svulster i lungerne. De finder ud af, at patienter med brystsmerter har forandringer i hjertet, og at patienter med ondt i maven nogle gange har et lille ormeformet vedhæng i tyktarmen, som vi i dag kalder blindtarmen, siger han.

Den såkaldte organlære vokser frem, og lægerne begynder at klassificere sygdomme efter organerne. Det verdensbillede er ifølge Morten A. Skydsgaard helt grundlæggende for hele lægevidenskabens selvforståelse.

DISSEKTIONER OG OBDUKTIONER

En *dissektion* er en undersøgelse af et ligs anatomi foretaget ved at fritlægge legemets forskellige strukturer gennem en minutiøs partering. Videnskabelige dissektioner blev første gang benyttet af ældre anatomer som Leonardo da Vinci og Niels Stensen.

En *obduktion* er en lægelig undersøgelse af legemets organer efter døden. Formålet med obduktion er at undersøge, hvilke sygelige processer der var til stede i organerne, mens patienten var i live, og især at påvise dødsårsagen.

FAKTA

tema

Dissektioner af menneskekroppen har altid vakt interesse og afsky blandt befolkningen. I England gik der historier, som viste sig at være rigtige, om ligrøverier fra kirkegårde i lægevidenskabens tjeneste. Her en engelsk karikaturtegning fra 1751.

KOBBERSTIK AF WILLIAM HOCARTH

– I dag kan vi blandt andet se det i den måde, hospitalerne er inddelt på: "Hjertemedicinsk afdeling", "Mave-tarmkirurgisk afdeling", "Nyremedicinsk afdeling", siger han.

REJSEN FORTSÆTTER

Kortlægningen af menneskets organer og deres sygdomme er en lang proces, forklarer Morten A. Skydsgaard. Først i midten af 1800-tallet har lægerne kortlagt en væsentlig del af organsygdommene. Og rejsen til kroppens indre fortsætter: Omkring 1850 får mikroskopet for alvor betydning i medicinen, og lægerne opdager cellerne, kroppens mindste, levende byggesten. I begyndelsen af 1900-tallet dukker hormonerne op, og i 1950'erne opdager forskerne det molekyle i cellerne, der indeholder kroppens arvemateriale: dna-molekylet. I dag er forskere verden over optagede af den måde, cellens byggesten, proteinerne, interagerer i forhold til hinanden – det er nemlig i proteinernes interaktion, hemmeligheden bag de fleste af menneskets sygdomme ligger gemt.

Mennesket bliver pillet i mindre og mindre dele, og det er lige præcis denne "reduktion" af mennesket, der har givet vestlig medicin så stor succes. Men sideløbende med den konventionelle medicins sejrsgang, som tog sin begyndelse i 1700-tallet, har der hele tiden været kritiske røster, der argumenterer for et mere helhedsorienteret syn på >

Frederiks Hospital, der åbnede i 1757, var Danmarks første civile sygehus. Det var et hospital for fattige syge sponsoreret af kongen, der havde set fornuften i at behandle syge borgere, så de ikke endte som invalide på fattiggården og dermed blev en udgift for staten. På Frederiks Hospital begyndte lægerne systematisk at obducere patienterne. I dag rummer bygningen et designmuseum.

FOTO: POLIFOTO/JENS DICE

> mennesket og sygdom – i dag eksemplificeret ved de mange danskere, der opsøger holistiske zoneterapeuter og healere. Taber konventionel, vestlig medicin det hele menneske af syne i sin søgen efter enkeltforklaringer på sygdomme?

DATIDENS KIRURGER

I 1700-tallet var medicin delt op i to professioner: kirurgerne og de universitetsuddannede medicinere. Kirurgerne var typisk startet som lærlinge på en barberstue og var gået videre i lære som kirurg. Der var en klar arbejdsdeling: Kirurgerne tog sig af de udvortes sygdomme som for eksempel at skære en byld væk eller amputere et ben, mens medicinerne tog sig af de indvortes sygdomme. I slutningen af 1700-tallet får Danmark et kirurgisk akademi, og kirurgien vokser i anseelse. Det fører til, at medicin og kirurgi bliver lagt sammen i Danmark i 1842, og lægerne samles i én profession.

Kilde: Morten A. Skydsgaard: *Ole Bang og en brydningstid i dansk medicin*, 2006.

FAKTA

MELLEM KROP OG PSYKE

Svaret har to sider. Det mener professor Andreas Roepstorff fra det tværfaglige forskningsinitiativ MINDLab. På den ene side understreger han, at den biomedicinske forklaringsmodel har været utrolig effektiv til at udvikle virkningsfulde sygdomsbehandlinger. På den anden side bevæger dele af den medicinske forskning sig i retning af en større interesse for spillet mellem krop og psyke. På MINDLab er der for eksempel forskningsprojekter, der undersøger, om man kan lindre smerter ved hjælp af bøn og hypnose, og hvad der sker i hjernen under meditation.

– Det er ikke så interessant for lægevidenskaben i dag at forsøge at lave en benhård grænse mellem en reduktionistisk og en holistisk tilgang. I megen moderne medicinsk forskning og praksis spiller de to tilgange netop sammen. Et eksempel er behandlingen af psykiske lidelser, hvor mange psykiatere i dag jo ikke vil sige, at de enten er til medicinsk behandling eller kognitiv terapi – tværtimod handler det om at forstå, hvordan og hvornår disse tilgange kan supplere hinanden, siger han.

Lægevidenskaben har i dag brug for både reduktionisme og holisme. Den rejse til kroppens indre, som begyndte i 1700-tallet, udvides i dag med en rejse ind i grænselandet mellem krop og psyke. Ifølge Andreas Roepstorff er det nødvendigt af den simple grund, at sundhedsfeltet er en uhyre kompleks størrelse.

– Det kan næsten ikke være anderledes, for vi har at gøre med det mest kostbare og komplicerede, der findes: det menneskelige liv. ■

tema

INDE I CELLERNE ARBEJDER PROTEINERNE
PÅ HØJTRYK FOR AT OPRETHOLDE CELLEN.
MEN NOGLE GANGE GØR PROTEINERNE NOGET
FORKERT – DET ER DERFOR, VI BLIVER SYGE.

Rejsen til cellens indre

AF IDA HAMMERICH NIELSON

Din krop består af celler. Billioner af celler. Hver eneste lille celle er som en kompliceret fabrik med en lang række funktioner, som varetages af proteiner. Nogle proteiner er transportbåndene, der transporterer vand ind og ud af cellen. Nogle proteiner er de vægge, der forhindrer cellen i at falde sammen, mens andre proteiner sender information fra den ene side af cellen til den anden. Professor Robert Fenton forsker i den måde, cellens proteiner fungerer på. Vi mennesker bliver nemlig syge, hvis proteinerne i cellerne gør deres arbejde forkert.

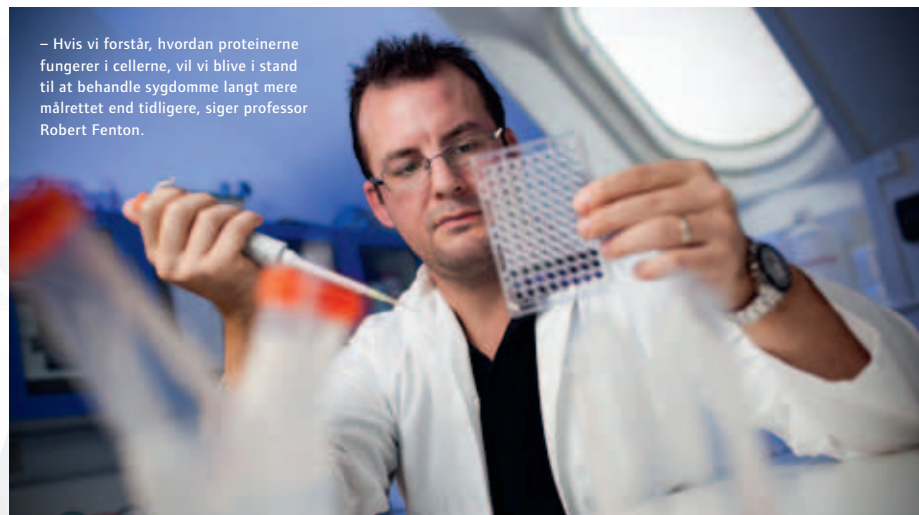
– Proteiner fungerer i netværk. Hvis et protein ændrer sig eller holder op med at fungere, vil det påvirke de andre proteiner, og cellen kan til sidst falde fra hinanden. Størstedelen af menneskets sygdomme opstår, fordi proteinerne i cellen ikke fungerer, som de skal, siger han.

PROTEIN GIVER HJERNESKADE

Ifølge Robert Fenton er vi kun ved toppen af isbjerget i kortlægningen af proteinerne. Selv har han og hans forskergruppe blandt andet fokus på et protein i hjernens celler, som transporterer vand. Dette protein transporterer nogle gange alt for meget vand til hjernen, og det kan være livsfarligt.

– Hvis du får et hårdt slag i hovedet, for eksempel ved en trafikulykke, kan du få en hjerneskade. Men det er ikke slaget i sig selv, der forårsager skaden. Skaden skyldes væske tilstrømningen, der får hjernen til at hæve og presse på kraniet. Det er altså et protein i hjernens egne celler, der forårsager hjerneskaden, siger Robert Fenton.

Forskerne forsøger nu at udvikle medicin målrettet det specifikke protein, som ambulancefolkene kan give til ofre for trafikulykker.

– Hvis vi forstår, hvordan proteinerne fungerer i cellerne, vil vi blive i stand til at behandle sygdomme langt mere målrettet end tidligere, siger professor Robert Fenton.

FOTO: LARS KRUSE

SKRÆDDERSYET MEDICIN

Alle mennesker har forskellige proteinkombinationer i cellerne baseret på deres dna. Det betyder, at én type medicin målrettet et bestemt protein vil virke bedst på en person med mange af den slags proteiner i sine celler. Det åbner for muligheden for at skræddersy medicin til det enkelte menneske.

– Måske er det science fiction, men man kunne godt forestille sig, at dit cpr-nummer i fremtiden vil indeholde en kopi af din genetiske struktur. Hvis du så for eksempel har prostatacancer, vil din læge i stedet for at sige: "Værsgo, denne medicin virker som regel" sige: "Ved at se på din genetiske struktur ser det ud som om, at lige præcis denne medicin virker bedst på dig." ■

Den fremmede: MULIG LIGEMAND ELLER NATURLIG VILD?

AF BJØRG TULINIUS

Hvis mennesket er én skabelse, hvorfor er vi så ikke ens? Det spørgsmål optog mange af tænkerne i 1700-tallet, hvor hverken hottentotter eller indianere lignede de halvblege europæiske filosoffer og videnskabsmænd. To menneskesyn satte dengang dagsordenen, og positionerne er stadig de dominerende, når det handler om at forstå den anden.

Når den hvide opdagelsesrejsende mødte en sort hottentot i det indre Afrika, var der to måder at forstå den fremmede på i 1700-tallet: Enten var hottentotten et menneske, der endnu ikke havde nået samme udviklingstrin som den rejsende, eller også var den fremmede fra en så anderledes kultur, at de to mennesker slet ikke kunne eller burde sammenlignes. Lyder det bekendt? Hvad nu, hvis man i stedet skrev:

Enten er fundamentalistiske muslimer folk, der (endnu) ikke har været igennem en reformation eller oplysningstid lig den vestlige – men de kan komme det. Eller også er den muslimske og den vestlige kultur så forskellige, at det ikke giver mening at vurdere dem ud fra samme målestok. Derfor giver det heller ikke mening at tale om, at den ene kultur er den anden overlegen.

FRA GUD TIL FORNUFT ELLER RACE

– Det, der sker i 1700-tallet, er, at Gud ryger ud af ligningen i den vestlige verden. Og derfor skal man finde nye forklaringer på, hvad mennesket er for en størrelse, forklarer Ole Høiris, der er docent i socialantropologi ved Aarhus Universitet.

Mange af tidens filosoffer erstatter Gud med en tro på fornuften som det universelt fællesmenneskelige, der på sigt kan sikre fremskridt for den sam-

lede menneskehed, og forklarer derfor forskellighed ud fra, hvor høj grad af rationalitet der præger os. De holder med andre ord fast i det store universelle, fællesmenneskelige projekt.

Andre af tidens tænkere betoner i stedet det, der adskiller os fra hinanden, og taler derfor mere om racer og usammenlignelige kulturer. De går imod den universelle forklaring og tror på det partikulære i stedet for.

– I virkeligheden er det de to forklaringer, vi i høj grad stadig benytter os af i dag, siger Ole Høiris.

NATURLIG ELLER UNDERTRYKKENDE MORAL

Ole Høiris har været en af redaktørerne på den store *Verden*-serie om de forskellige epoker i historien, der nu er udkommet i seks bind på Aarhus Universitetsforlag. I værket om Oplysningens verden beskriver han netop nogle af de teorier, der var fremme, når datidens tænkere hørte om nye opdagelser fra de videnskabelige ekspeditioner og så de meget præcise tegnede illustrationer af nye folkeslag.

Og det var ikke kun de anderledes hudfarver og fremmedartede skikke, der blev diskuteret blandt videnskabsmændene. Spørgsmålet om moral var også et af tidens helt store emner. For hvordan skulle man forholde sig, når for >

A photograph of a man with glasses and a white shirt looking upwards in a jewelry store. The store is filled with numerous colorful beaded necklaces hanging from the ceiling. In the background, another man is visible behind a counter. A camera lens is in the foreground.

FOTO: LARS KRUSE

– Det hele handler om, hvad vi tror på: Findes det store fællesmenneskelige projekt, eller er vi ganske enkelt forskellige som udgangspunkt, siger Ole Høiris, docent i socialantropologi.

Karikatur af englænder og hottentot, der sammenligner bagdele.

> eksempel den indfødte mand fra Tahiti tilbød sine tre døtre og sin kone til den franske skibspræst, der lige var ankommet? Det er den franske oplysningsfilosof Diderot, der skriver om episoden, og han bruger den til at vise, at tahitianeren er mere i tråd med en naturlig moral end den, der hersker i hans eget Frankrig, der for ham at se har en undertrykkende og livsfornægtende moral.

– Tahitianeren fatter simpelthen ikke, hvorfor præsten siger nej til hans tilbud om sex. For ham at se er det helt tåbeligt at have love eller principper, der går imod fri sex, for der er jo brug for at producere flere nyttige samfundsborgere. Han synes, præstens argumenter er fuldstændig tåbelige – og Diderot bruger eksemplet til at vise, at civilisation i virkeligheden ikke er et fremskridt, men et middel brugt af magthavere til at undertrykke menneskets frie natur, forklarer Ole Høiris.

På den måde kommer den fremmede til at fremstå som et mere sandt, ægte eller autentisk menneske end Diderots egne landsmænd, der ellers i egen selvforståelse netop var de oplyste i modsætning til dem, de opfattede som primitive fremmede.

CIVILISATION: FREMGANG ELLER TILBAGESKRIDT?

Ole Høiris peger på, at den samme diskussion faktisk også finder sted i dag. Når vi for eksempel taler henført om vores sommerhus som en oase eller et fristed, så sker det ofte som en modsætning til vores opfattelse af byen, af hverdagslivet og det, der ellers kendetegner det moderne liv.

Han fremhæver også nutidens grønne bølge, med fokus på økologi og bæredygtig udvikling, som et eksempel på den samme dyrkelse af naturen som det oprindelige og uspolerede i modsætning til den mere materialistiske, moderne livsform. Det sås blandt andet for nogle år siden, hvor en gruppe sydamerikanske indianere blev udpeget som de sande helte, fordi de kæmpede mod multinationale selskaber for at få rettigheder over deres jord. Mange opfattede indianerne som dem, der stadig ved, hvordan man lever i pagt med naturen. Som dem, der har nøglen til bæredygtig udvikling.

– I virkeligheden er det jo alt sammen udtryk for den samme pointe, som både Diderot og især Rousseau fremhævede dengang: Civilisation er ikke kun et udtryk for fremgang. Den sker på bekostning af noget, siger Ole Høiris.

NUTIDENS KOMPROMIS

Mens 1700-tallets tænkere på den måde baksede med spørgsmålet om, hvorvidt fornuft og fremskridt nødvendigvis hang sammen og så på den fremmede i den optik, så kom 1800-tallet i højere grad til at handle om det, der adskilte os. Romantikkens tænkere talte derfor om det nationale – om folket, historien og kulturen – som det, der gør os forskellige.

– Den måde at tænke på fik særlig stor indflydelse i Danmark. Ikke mindst på grund af Grundtvig og vores nederlag i 1864, fortæller Ole Høiris.

– Danskerne havde travlt med at fortælle os selv som noget særligt – og ikke som et meget lille land med en meget begrænset befolkning. En kultur-geografisk professor hævdede endda, at vi var de direkte efterkommere af den ægte urbefolkning, neandertalerne.

Men med dna-analyser og andre videnskabelige fremskridt døde den teori. Og ifølge Ole Høiris er der i dag også tegn på, at vi ikke kun tænker i ligheder eller forskelle, men i nogle sammenhænge har fundet et kompromis mellem de to tankegange.

– I dag er det nok ikke kun et spørgsmål, om vi er én stor familie, eller om vi er helt forskellige. Jeg tror, vi har fundet os til rette med, at vi nok er blandet op, og at vi på den måde både er brødre og søstre, men også er vidt forskellige.

Det er blandt andet den syntese mellem teorierne, der ifølge Ole Høiris bliver brugt, når vi i dag forsøger at bruge EU som en fælles ramme for det europæiske, men stadig forsøger at fastholde retten til forskellighed. Men selv om der altså ifølge Ole Høiris er tegn på, at de skarpe fronter er blevet slebet af i en form for kompromis, så tørner de to teorier fra 1700-tallet dog stadig sammen i dag.

– Et er debatten om de fremmede og spørgsmålet om, hvorvidt vi skal assimilere eller integrere. Men prøv også at overføre teorierne til vores kønsdebat. Nogle siger, at kvinden er væsensforskellig fra manden, at kønnet er biologisk – mens andre hævder, at kønnet er en social konstruktion. Og i 70'erne skulle der nærmest slet ikke være noget køn – da skulle alle være lige. Det hele handler igen om, hvad vi tror på: Findes det store fællesmenneskelige projekt, eller er vi ganske enkelt forskellige som udgangspunkt? ■

Sådan

AF KRISTIAN SERGE SKOV-LARSEN

VAR 1700-TALLET OGSÅ ...

FRA GALGEBAKKE TIL UNIVERSITET

Hvor Universitetsparken i dag slår sine grønne og gule folder, mødte der i 1700-tallet beskueren et noget anderledes, grufuldt syn. Den del af Aarhus Universitet, der ligger langs Ny Munkegade og i dag primært huser Science and Technology, er nemlig bygget oven på den gamle galgebakke, hvor forbrydere i 1700-tallet blev hængt – hvis de altså ikke måtte lade livet i byens anden galge midt på Store Torv.

Dengang blev forbryderne begravet i uindviet jord omkring galgen, og at forskere og studerende i dag går rundt på en gammel begravelsesplads for henrettede forbrydere, er sikkert en betryggende tanke, når de hver dag og aften går rundt i kældrene i bygningerne i Ny Munkegade.

I dag er alt idyl, men i 1700-tallet stod galgen formentlig præcist hvor Steno Museet ligger i dag. De henrettede blev begravet i den uindviede jord i hele det omkringliggende område.

FOTO: LARS KRUSE

AARHUS VAR OGSÅ EN STUDIEBY DENGANG

Selvom Aarhus i 1700-tallet ikke havde sit eget universitet, var det alligevel en af byerne, man tog til, hvis man gerne ville have en uddannelse. En af dem var 15-årige Frederik, der i 1798 flyttede til Aarhus for at gå på latinskolen og forberede sig til senere teologistudier i København.

Han har selv beskrevet turen fra Udby, som han tog med sognepræsten Lauritz Feld: "Med bankende hjerte traskede han bag hr. Feld, med sine bøger under armen, til rektor Thure Krarup, som skulle overhøre ham og fastsætte hans plads i skolen."

Det gik i øvrigt meget godt for Frederik, der kom ind på universitetet under sit fulde navn Nikolai Frederik Severin Grundtvig, men det er en helt anden historie, som rettelig hører 1800-tallet til og blandt andet kan studeres på www.grundtvigcenteret.au.dk

Kilde: Århus – byens historie, 1720-1870

Nikolai Frederik Severin Grundtvig

LÆS HOLBERGS ORIGINALE UDGIVELSER

At vælge ét dansk åndeligt fyrtårn fra 1700-tallet er næsten den sikre vej til problemer, men vi lægger hovedet på blokken og peger på Ludvig Holberg – selvom den kendte forfatter og professor vel egentlig er norsk. Han er født i Bergen i 1684 og bliver kaldt intet mindre end "dansk litteraturs fader", fordi han indtil sin død i 1754 skrev en lang række værker inden for så forskellige genrer som komedien, rejseromanen og faglitteraturen.

Hvis man i øvrigt ønsker at stifte bekendtskab med Holbergs tekster, som de så ud, da de oprindeligt blev udgivet, kan de sammen med en lang række andre danske forfattere findes gratis i Arkiv for Dansk Litteratur på www.adl.dk

Kvindeliv i 1700-tallet var selvsagt meget anderledes end kvinders liv i dag. Men vores billede af pudrede rokokoparykker og store børneflokkene i unge mødres skørter holder ikke i virkeligheden. Til gengæld har nogle stereotyper ingen udløbsdato, for kvinder blev også dengang beskyldt for at bruge for mange penge på tøj og pynt.

SÅDAN

levede

DIN TIPTIPTIPOLDEMOR

Hvis du er ihærdig, vil du sikkert kunne følge din slægt langt tilbage i tiden og på et tidspunkt støde på din tiptiptipoldemors navn i kirkebøgernes oversigter. Men listerne siger ikke noget om hendes liv. Så hvordan levede hun?

Var hun som de fleste, voksede hun op på landet og blev sendt ud at tjene hos en anden familie som 12-16 årig.

Teksten er skrevet ud fra en samtale med Carsten Porskrog Rasmussen, lektor og dr.phil.

Karen Rosenkrantz de Lichtenberg passer ikke ind i vores typiske billede af en herregårdsfrue. Hun var en ivrig lystfisker, glad for at gå på jagt og fulgte ivrigt med i gårdens drift. Portrættet er malet omkring 1770.

Et pyntesyge-gen?

Da din tiptiptipoldemor var ude at tjene, fik hun kun det halve i løn i forhold til din kommende tiptiptipoldefar. Ud over løn fik de begge to kost og logi. Ligesom i dag valgte nogle piger at spare op, mens andre brugte penge på unyttige ting. Det var i hvert fald, hvad overklassen mente. Gennem alle tider og også i 1700-tallet har vi kilder, der brokker sig over, at ungdommen bruger penge på tant og fjas. Din tiptiptipoldefar brugte sine penge på brændevin og luksusvaren tobak, mens din tiptiptipoldemor fløttede sig ved at købe ting som farvet tøj eller sløjfer til at sætte på kjolen.

AF SANNE HYLDGAARD OG ASTRID HELLERUP MADSEN

En atypisk tiptiptipoldemor

I 1700-tallets Danmark var der en eksklusiv elite, nemlig adelen. Og den tilhørte Karen Rosenkrantz de Lichtenberg. Hun levede i sidste halvdel af 1700-tallet og var frue på herregården Bidstrup ved Langå. Efter 12 års ægteskab døde hendes mand. Den unge enke stod alene tilbage med en herregård, der var gået fallit, men hun kæmpede sig tilbage, fik sat gården i stand og efterhånden også rettet op på familiens slunkne økonomi.

Døden – en naturlig del af livet

I 1700-tallet døde cirka en tredjedel af alle børn inden for de første leveår. Mange døde af banale ting som forkølelse, maveonde eller infektionssygdomme – sygdomme, som vi i dag nemt kan kurere med penicillin. Pesten var på din tiptiptipoldemors tid ude af billedet, men koppper var den nye epidemi, som mange børn også døde af. I dag mener vi, at det er unaturligt at dø af andet end alderdom. Men dengang var det ikke en unaturlig ting, at mennesket kunne dø i alle livets aldre, for eksempel under fødsler, af slid eller af infektioner.

Sparsomt privatliv

Privatliv havde din tiptiptipoldemor ikke meget af. I 1700-tallet var der ikke den grænse mellem privatliv og arbejdsliv, som vi har i dag. Hjemmet – huset eller bondegården – var omdrejningspunktet og var både bolig og arbejdssted. Det var her, livet blev levet. Typisk var der ikke noget soveværelse, alle sov i de samme et til to rum. Så din tiptiptipoldemor, hendes mand, børn, tjenestepiger og karle har alle sammen sovet i alkover, der var knyttet til den samme stue, måske med et forhæng eller en låge for.

Parykpudder og dyrehuder

Undervejs skrev Karen Rosenkrantz de Lichtenberg dagbog og førte minutiøse regnskaber over sine udgifter og gårdens drift. Det hører til sjældenhederne, at både dagbøger og regnskaber, skrevet af en kvinde i 1700-tallet, er bevaret. Og disse bøger giver os et sjældent indblik i et kvindeliv, som vi ellers i høj grad må gætte os til. Karen skriver alt ned, lige fra hvad hun køber af parykpudder og hårnåle, til hvad hun sælger af honning fra haven, dyrehuder fra bestanden og så videre. Karen skriver ikke om sine følelser, men om, hvad der skete, for eksempel hvem hun drak kaffe med, hvornår hun havde besøg af jordemoderen, og hvad hendes tjenestepiger fik i drikkepenge af besøgende. Først med romantikken sidst i 1700-tallet kommer vi i bevarede skrifter tættere på folks følelsesliv. På Karens tid var det ikke kutyme at skrive om sine følelser. Men mellem linjerne i Karens sprogbrug kan vi læse hendes sorg over for eksempel at miste et nyfødt barn.

Læs mere i Karen Rosenkrantz de Lichtenbergs dagbøger og regnskaber. *Hverdagsliv 1771-96 på herregården Bidstrup og i Horsens* af museums-inspektør, dr.phil. Annette Hoff eller på danmarkshistorien.dk

Din lille tiptiptipoldemor

Med nutidens øjne var din tiptiptipoldemors liv uhyre fattigt. En måde at måle en befolknings levestandard på er ved at se på den gennemsnitlige højde. I starten af 1700-tallet var danskerne lavere end nogensinde målt. Og den lave højde er et tegn på, at man ikke levede særligt godt. Din tiptiptipoldemors kost var meget ensidig og ikke ret sund. Oftest spiste hun grød og brød, røget og saltet kød eller fisk. Grøntsager var svære at få til at vokse i det kolde Danmark, og hvis der var noget grønt til maden, var det typisk kål.

Seksualitet i 1700-tallet

Indtil 1770 var sex kun lovligt mellem ægtemand og -kone. Meget få børn blev født uden for ægteskabet. Det er usikkert, om det skyldtes den retslige regulering, eller om det bare var tidens norm. Men på trods af de tætte boligforhold var 1700-tallet ikke et løssluppet århundrede. Til gengæld var mange kvinder allerede gravide, når de blev gift. Når først en aftale om ægteskab var på plads, blev der set gennem fingre med loven. I overklassen blev piger ofte gift som meget unge, men hvis din tiptiptipoldemor var en almindelig kvinde, blev hun typisk først gift sidst i 20'erne, så gennemsnitsalderen for førstegangsfødende ligner den, vi har i dag.

Det var med troen som drivkraft, at naturvidenskaben vandt frem i 1700-tallet. Blev man klogere på naturen, blev man også klogere på Gud. I den proces havde den katolske kirke en progressiv rolle. I dag er samme kirke i EU en stærk lobbyist i modstanden mod nogle af de muligheder, som naturvidenskaben har åbnet for.

NATURVIDENSKAB VAR EN RELIGIØS PLIGT

AF HELGE HOLLESEN

FOTO: LARS KRUSE

Når det handler om skabelse, livet og universet, er der stadig kontakt mellem teologi og naturvidenskab. Og det er meget rimeligt, for vi ved ikke, om naturvidenskaben overhovedet har svar på disse store spørgsmål, mener Helge Kragh, professor i videnskabshistorie.

“Denne Verden og dens Creature skulde være de fuldkomneste Speile og Kien-detegn på Guds allerhøyeste Egenskaber ... De ere de fuldkomneste Beviis paa Guds nødvendige eksistens.”

For Jens Kraft – dansk matematiker og professor ved Sorø Akademi i 1700-tallet – var der ingen tvivl. Guds almagt og skaberkraft fandt man i naturen, og det var en religiøs pligt at studere den.

Derfor var der heller intet skisma eller nogen konflikt mellem tro og viden. At blive klogere på naturen var at blive klogere på Gud.

– Oplysningstiden var ikke en revolte mod religion eller kristendom. Det, man diskuterede, var, hvilken form for indgriben Gud havde i sit skaberværk, forklarer Helge Kragh, der er professor i videnskabshistorie.

Stridsspørgsmålet var, om Gud stadig greb ind i verdens gang, eller om han trak sig tilbage efter allerede at have skabt den perfekte verden og dens naturlove, som de såkaldte deister hævdede.

– Deismen var en form for kætteri, for så var der jo ikke længere en Gud at bede til. Men det var stort set også den eneste konflikt, der i den periode var mellem religion og naturforskere, siger Helge Kragh.

GUDS ANDEN BOG

Oplysningstiden var mere end noget andet karakteriseret ved den såkaldte naturteologi, og naturen som Guds anden bog var lige så væsentlig som Bibelen.

– Men naturteologien var også *gefundenes Fressen* for naturfilosofien, som naturvidenskaben dengang hed. Den blev med stor succes legitimeret ud fra et teologisk perspektiv og dominerede hele århundredet, indtil Kant i 1780'erne påviste, at det filosofisk set var noget ynke. Hvis man ville tro på Gud, skulle der andre argumenter end naturen på bordet. Men Kant selv og alle andre, der ville opfattes som anstændige mennesker, henviste til Gud, fordi de så at sige havde pligt til det, forklarer Helge Kragh.

I oplysningstidens Frankrig begynder enkelte forskere dog efterhånden åbent at erklære, at de ikke har brug for Gud i deres videnskab, men de benægter ikke, at han eksisterer.

ET SKRØBELIGT PROJEKT

Naturvidenskaben var i 1700-tallet et skrøbeligt projekt, der havde brug for kirkens blæstempling for at kunne opnå politisk og økonomisk støtte.

”

Ingen i kirken rynkede på panden, hvis 1700-tallets astronomer bedrev deres forskning ud fra en hypotese om, at Jorden drejer om Solen. Pragmatismen havde vundet over ideologien.

Helge Kragh, professor i videnskabshistorie.

– I opposition til kirken havde den ikke haft en chance for at overleve, fastslår Helge Kragh.

– Den katolske kirke og især jesuitterne har dog spillet en vigtig og progressiv rolle i naturvidenskaben siden slutningen af 1500-tallet. Kirken blev hurtigt klar over, at det ikke var smart, da den i 1633 dømte Galilei for hans bevis på, at Jorden drejer rundt om Solen. Men det kopernikanske verdensbillede var nu engang erklæret kættersk, og selv om Romerkirken bevæger sig, bevæger den sig ikke så hurtigt, siger Helge Kragh. (Først i 2008 gav Vatikanet Galilei fuld oprejsning, *red.*)

Derfor skulle 1700-tallets astronomer stadig arbejde med Jorden som universets midtpunkt. Men ingen i kirken rynkede på panden, hvis de bedrev deres forskning ud fra en hypotese om, at Jorden drejer om Solen.

– Pragmatismen havde vundet over ideologien – også inden for andre videnskaber, konstaterer Helge Kragh.

LABORATORIET SOM BEDERUM

Naturteologien er i dag død både som en toneangivende filosofi og teologi, men spiller stadig en rolle for nogle få forskere. ➤

Hyldest til den kronede fornuft, der frigør mennesket fra de fordomme, der indhyller det. Under fornuftens gudinde ses i rækken af hendes allierede blandt andet teologien i denne vignet fra den franske encyklopædi.

– Pointen med, at Gud skabte verden og så, at alt var godt, er, at vi lever i en verden, der er god og meningsfuld, siger professor i teologi Svend Andersen.

FOTO: ROAR LAVA PAASKE

> – Nogle astronomer siger åbent, at de udforsker kosmos for at forstå skaberværket. Andre er på et tidspunkt i deres forskning nået til den erkendelse, at universet er så stort, smukt og så uforklarligt, at de til syvende og sidst så at sige er blevet omvendt. Og en af 1900-tallets pionerer i kvantekemien, englænderen Charles Coulson, opfattede sit laboratorium som et bederum og sine nye opdagelser som en bekræftelse på Guds almagt, som naturforskere også gjorde det 200 år tidligere, fortæller Helge Kragh.

BIBELSK VIDENSKAB

En modificeret og mere sofistikeret version af naturteologien findes i dag i den såkaldte Intelligent Design-bevægelse, som hævder, at en guddommelig designer er forudsætningen for at forstå naturen og det levende liv. Intelligent

Design er udbredt både blandt kristne og muslimer, dog sjældent inden for videnskaben.

– Bibelen eller Koranen dikterer her, hvad der kan accepteres naturvidenskabeligt. Tolker man Bibelen bogstaveligt, må man tage afstand fra moderne kosmologi og evolutionslæren, forklarer professor i teologi Svend Andersen. Han beskæftiger sig blandt andet med bioetik og mener, at det er i etiske spørgsmål, forholdet mellem tro og viden i dag udspiller sig.

– I konservative protestantiske kredse og i den katolske kirke definerer Bibelen holdningen til manipulation med befrugtede æg og forskning i stamceller begrundet i nogle formuleringer om, at Gud kender et menneske, allerede når det ligger i moders liv. Derfor er det befrugtede æg også et menneske. Og i blandt andet Tyskland og USA sætter det grænser for, hvad forskningen må, forklarer Svend Andersen.

– Også i EU er det tydeligt, at den katolske kirke udfører et meget omfattende lobbyarbejde for, at den kristne etik bliver respekteret, når det drejer sig om forskning i befrugtede æg og stamceller, forklarer teologiprofessoren.

SKABELSEN OG BIG BANG

Svend Andersen var for 30 år siden med til at stifte Forum Teologi Naturvidenskab, der blev nedlagt i efteråret.

– Vi var dengang nogle, som mente, at kristendom ikke kun handler om det

enkelte menneske og eksistentielle spørgsmål, men også om den verden, Gud har skabt. Derfor ville vi i det forum diskutere, hvordan man i lyset af naturvidenskaben så kan tale meningsfyldt om det. Ikke fordi, der er en direkte overgang fra naturvidenskab til teologi/kristendom, men fordi det er to forskellige måder at betragte verden på, som ikke udelukker hinanden, siger Svend Andersen.

Han understreger, at den tilgang ikke er den samme som 1700-tallets naturteologi, hvor tanken om Gud var en del af naturvidenskaben.

– Der var ganske vist teologer, som mente, at den kristne lære blev bekræftet, da naturvidenskaben begyndte at tale om Big Bang. I Bibelen står der jo netop, at i begyndelsen skabte Gud verden. Men naturvidenskaben siger jo ikke nødvendigvis, at det var en absolut begyndelse. Måske der var noget før Big Bang, der i øvrigt ikke var en skabelse, men en beregning til et punkt, hvorfra man ikke kan komme videre, påpeger Svend Andersen.

Gud som skaber ser han som en personificering af en, man kan takke og over for hvem, man kan udtrykke sin undren over verden.

– Pointen med skabelsestanken i Bibelen, hvor Gud så, at alt var godt, er netop, at vi lever i en verden, der er god og meningsfuld. ■

AF LASSE EMIL FROST

Økonomiens fader Adam Smith havde fat i noget for 200 år siden. Også selvom det økonomiske marked har vist sig at være spækket med defekter. Det er nemlig oftest politikernes beslutninger, der hiver os ind og fastholder os i de økonomiske kriser.

Adam Smith

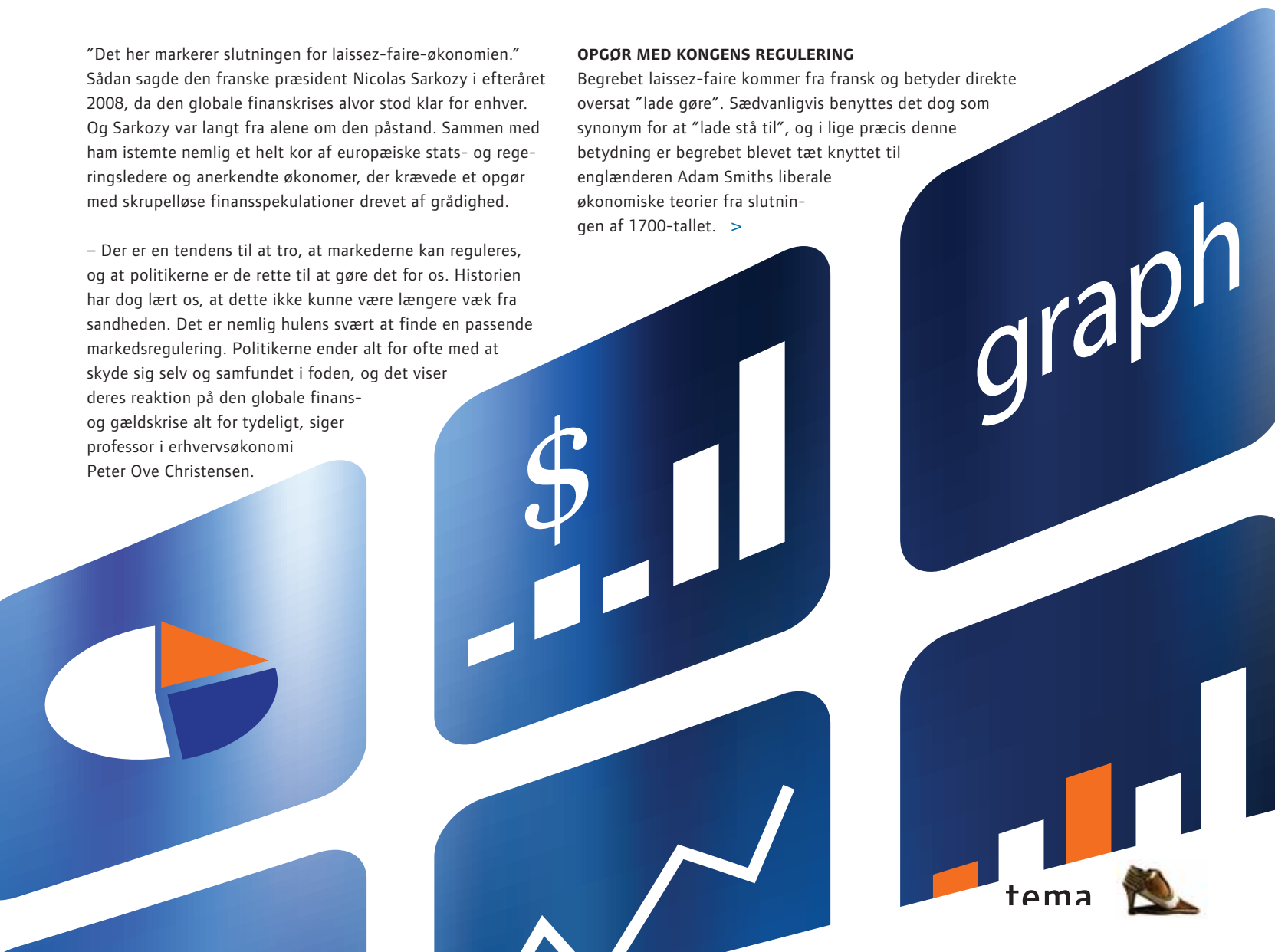
SPØGER STADIG

”Det her markerer slutningen for laissez-faire-økonomien.” Sådan sagde den franske præsident Nicolas Sarkozy i efteråret 2008, da den globale finanskrisens alvor stod klar for enhver. Og Sarkozy var langt fra alene om den påstand. Sammen med ham istemte nemlig et helt kor af europæiske stats- og regeringsledere og anerkendte økonomer, der krævede et opgør med skrupelløse finansspekulationer drevet af grådighed.

– Der er en tendens til at tro, at markederne kan reguleres, og at politikerne er de rette til at gøre det for os. Historien har dog lært os, at dette ikke kunne være længere væk fra sandheden. Det er nemlig hulens svært at finde en passende markedsregulering. Politikerne ender alt for ofte med at skyde sig selv og samfundet i foden, og det viser deres reaktion på den globale finans- og gældskrise alt for tydeligt, siger professor i erhvervsøkonomi Peter Ove Christensen.

OPGØR MED KONGENS REGULERING

Begrebet laissez-faire kommer fra fransk og betyder direkte oversat ”lade gøre”. Sædvanligvis benyttes det dog som synonym for at ”lade stå til”, og i lige præcis denne betydning er begrebet blevet tæt knyttet til englænderen Adam Smiths liberale økonomiske teorier fra slutningen af 1700-tallet. >

Økonomi. Vi kan næsten ikke sige det uden også at tænke på ordet marked. Det er den moderne økonomis fader, Adam Smiths, fortjeneste. Selv var han dog ikke fortalende for at slippe markedskræfterne fuldstændig fri.

FOTO: POLIFOTO

> – Smith så markedet som en ordensgenerator, hvor den enkelte ved at forfølge sin egen interesse paradoksalt nok gavner almenvellet – meget bedre, end nogen centralmagt nogensinde ville kunne. For selv om bageren kun bager brød for sin egen pengepungs skyld, er det alligevel til gavn for både dig og mig. Faktisk er det netop fordi, der er købere af hans brød, at han i det hele taget bager dem og naturligt sælger dem til en pris, som er optimal for alle. Det er det, Smith kalder for markedets usynlige hånd, siger idéhistoriker Mikkel Thorup.

Smith brugte dog aldrig selv begrebet "laissez-faire". Derfor er det ifølge Mikkel Thorup væsentligt at forstå, hvilken tid han skrev sig ind i og op imod i 1776, da han udgav sit hovedværk *Om Nationernes Velstand*.

– Adam Smith så økonomien som en undergren af moralfilosofien. Han interesserede sig for samfundsborgernes velfærd og var af den overbevisning, at produktionen handler om at fylde deres maver og tilfredsstille deres materielle behov. Den skulle ikke tjene som konge- og statsmagternes glorificeringsmaskine, hvilket ellers var mere reglen end undtagelsen i Europa i slutningen af 1700-tallet, siger Mikkel Thorup.

Adam Smiths teori var således et opgør med hans tids ekstremt lovbegrænsede økonomi, som centralmagten havde indført helt ned på regionalt og lokalt plan, og som umuliggjorde eksistensen af et frit nationalt marked.

– Og det var sådan et marked, Smith ville indføre. Økonomien skulle altså ikke have lov til bare at løbe fuldstændig frit, men i stedet være indrammet af det nationale fællesskab, som skulle sikre borgerne så meget, så godt og så billigt korn som muligt, siger Mikkel Thorup.

ILLUSION OM FRIT MARKED

Men der var noget, Smith havde overset. Markedet er nemlig spækket med fejl.

– For eksempel er det en fundamental forudsætning for Adam Smiths teori, at der er fuldstændig fri adgang til at etablere sig og producere. Virkeligheden er imidlertid den, at der i mange sektorer i økonomien findes få store, dominerende virksomheder, som har så meget markedsmagt, at de for eksempel kan sætte priserne unaturligt lavt i en periode og dermed forhindre andre virksomheder i at træde ind, eller skaber andre adgangsbarrierer, som forhindrer den fri konkurrence på markedet. Det betyder, at forbrugerne og samfundet får mindre velfærd for pengene, end de ellers havde udsigt til i Smiths virkelighed, siger professor i nationaløkonomi Philipp Schröder og uddyber, at der altid er et behov for statslig regulering af markedsøkonomien.

– Det er alment kendt, at vi må styre økonomien for at sikre, at markeds kræfterne opererer frit og derved optimerer den samlede velfærd. Det er blandt andet derfor, at vi blandt verdens rigeste lande generelt også finder et højt skattetryk, siger Philipp Schröder.

Mikkel Thorup er enig og afviser, at der nogensinde har været en praksis om fuldstændigt frie markeds mekanismer. Men hvad får så den franske præsident Nicolas Sarkozy til i 2008 at hævde, at vi må gøre op med laissez-faire-økonomien, hvis den aldrig har eksisteret?

– Der har altid været en form for regulering. Tænk blot på atomvåben, børneporno og skydevåben. Disse ting giver stater af gode grund ikke lov til at florere frit. Det interessante er, at der har været en forestilling om det frie, ukontrollable marked. Vi har simpelthen taget markedet som forudsætning, grundlag og udgangspunkt for vores økonomiske forståelse. Ingen stærke stemmer foreslår en ny form for økonomi baseret på andet end markedsrelationer. Økonomi og marked er i dag blevet synonyme, siger Mikkel Thorup.

STADIG LIGE RELEVANT

Men på trods af at forestillingen om det frie marked er så dominerende, har vores demokratiske valgte ledere dog ifølge Peter Ove Christensen haft den uheldige tendens til at føre os ud i økonomiske kriser for derefter at fastholde os i dem.

– Når økonomien kører godt, bør magthaverne trække penge ud af markedet og gemme dem til dårligere tider. Den slags finanspolitik kan man imidlertid hverken få flertal for eller blive genvalgt på. Derfor holdt Fogh i stedet forbrugsfest og

FOTO: SCAMPX

Finansfrustrationer på den amerikanske børs.

pumpede penge ind i markedet under den seneste opgangstid. Men da krisen så kom, var pengene brugt. Politikerne brugte i tiden efter al deres energi på at køre heksejagt på bankerne og pålagde dem i stor stil at holde på pengene ved at stramme kravene til deres kapitalbeholdning. Med det resultat, at bankerne ikke turde låne penge ud til de hårdt trængte erhvervsdrivende, som så ikke kunne lave noget. Det har simpelthen sat en stopper for væksten og fastholdt os i krisen, siger Peter Ove Christensen og tilføjer, at det også er derfor, at Italien og Grækenland nu har måttet indsætte hver deres teknokrat (politisk uafhængig økonomisk ekspert, red.) som statsleder. Den nødvendige politik til at nedbringe gælden er simpelthen for upopulær.

Philipp Schröder mener, krisen har lært os, at der er ting, politikerne bør holde fingrene fra.

– Finanspolitikken bør i højere grad overlades til teknokrater. Det er ikke sådan, at de så skal bestemme, hvad pengene bruges på – det er blot op til dem, om pengene skal bruges, spares op, eller hvor meget staten fornuftigvis må låne, siger Philipp Schröder.

Men trods ustandselige konjunkturudsving og skrøbelige finansbobler er kombinationen af demokrati og markedsøkonomi alligevel at foretrække. Og Adam Smith spørger stadig i økonomernes hoveder.

– På den måde er Adam Smiths pointe mindst lige så relevant i dag som i 1776. Der findes nemlig ingen bedre løsning på ressourcefordelingsproblemet end markedsøkonomien. Og de markedsfejl, Smith ikke tog højde for, repareres allermest fair i et demokrati. Det er i hvert fald den mindst ringe indretning til det, vi kender. Vi økonomer ved nemlig heller ikke nok om finanskrisernes årsager. Det økonomiske system er lige så komplekst som vejrsystemer, og vi fokuserer i øjeblikket kun på små nicher af det. Adam Smith havde blik for både detaljen og det store billede, og det kan vi lære meget af, siger Philipp Schröder. ■

Med internettet og Google er alverdens viden blevet tilgængelig for alle. Oplysningen synes total. Men Google rummer både muligheder og faldgruber i forhold til det oplysningsprojekt, der blev påbegyndt med udgivelsen af den store franske encyklopædi i 1765, fortæller internetforsker og AU-professor Niels Ole Finnemann.

AF PEDER HOLM-PEDERSEN

Er Google vor tids encyklopædister?

I 1745 påbegyndte den franske oplysningsmand Denis Diderot og matematikeren d'Alembert arbejdet med at skabe det, der siden skulle blive et af oplysningstidens kendteste værker: *Den Store Franske Encyklopædi* – eller som den retteligt hed: *“Encyklopedi, eller kritisk ordbog, over videnskaberne, kunstnerne og håndværkene”*.

20 år senere, i 1765, forelå 17 bind med artikler om alt fra A til Z – og i årene efter fulgte yderligere 11 bind med illustrationer. Visionen for det enorme værk var klar: Frugterne af oplysningstidens videnskabelige erkendelser og kritiske tænkning skulle gøres tilgængelig for folk, så de kunne bygge

deres liv på selvstændig tænkning i stedet for overtro, fordomme og blind konservatisme. Mennesket skulle ud af sin selvforskyldte umyndiggørelse, som den tyske filosof Immanuel Kant senere formulerede oplysningstidens credo.

I dag bruger vi ikke encyklopædier. Vi bruger Google. Så hvordan står det til med encyklopædisternes vision? Er den blevet indløst med internettet og Google?

“Både ja og nej”, siger Niels Ole Finnemann, der er professor ved Aarhus Universitet og leder af Center for Internetforskning. “Men mest nej. For godt nok må vi medgive, at Google i dag er indgangsporten til den største samlede

tema

FOTOS: ROAR LAVA PAASKE

mængde viden, verden til dato har set. Men Google rummer også faldgruber i forhold til et opdateret oplysningsprojekt," siger han.

ORGANISERING ER IKKE USKYLDIG

Ifølge Niels Ole Finnemann er oplysningen eksploderet inde fra, for lige siden midten af 1700-tallet er verdens videnproduktion vokset eksponentielt:

– Den tilgængelige viden fordobles og fordobles i et helt uoverskueligt tempo. Som enkeltpersoner bliver vi dummere og dummere i den forstand, at der hver dag er mere viden, som vi ikke kan forholde os til, end der var dagen før. Vi lider af "information overload", siger han.

I denne verden af "information overload" får internettets søgemaskiner en helt central betydning for vores adgang til viden og verdenen. Og Google er den helt store aktør i det spil, fortæller Niels Ole Finnemann.

– Med en målsætning om at organisere al viden i verden og deres revolutionerende søgeteknologi til at bakke drømmen op er Google den mest anvendte indgangsport og vejviser til internettets store landskab af viden.

– Vi ved i grove træk, hvordan Google foretager deres organisering og sortering af verdens viden: De sorterer websiderne efter popularitet, som de måler i antal indgående links. Men de har mange supplerende principper, som de lægger til grund for denne sortering. Og de principper er hemmelige, fortæller Niels Ole Finnemann, der mener, at Googles status som havende de facto monopol på al søgning af information og viden betyder, at vi som samfund bør have mere indsigt i Googles fremgangsmåder.

– På den ene side må vi sige, at Googles søgninger fungerer. Det er jo derfor, vi alle sammen bruger Google – vi finder for det meste noget, vi søger. På den anden side er det utilfredsstillende og i strid med grundlæggende >

Vores verden risikerer at blive indsnævret, når vi ser den gennem Google, fortæller professor Niels Ole Finnemann.

FOTO: LARS KRUSE

> oplysningsprincipper, at vi rent faktisk ikke kender de kriterier, de bruger, og hvorfor noget bliver sorteret fra, og noget andet ender øverst i vores søgninger.

Niels Ole Finnemann taler i den forbindelse ikke om direkte censur, hvor sider ikke må vises, sådan som det er kendt fra regimer, der forsøger at holde styr på internettet.

– Men også i vores del af verden, i Googles normale organisering af søgeresultaterne, kan der jo sagtens ske nedprioriteringer af hjemmesider og informationer hver eneste dag, uden at vi er klar over det. Om og i hvilket omfang det sker, ved vi meget lidt om, siger Niels Ole Finnemann, der forudser, at det er en problemstilling, vi som samfund kommer til at diskutere i årene fremover.

– Organisering af viden er ikke en uskyldig affære, og Google er ikke en uskyldig organisation. Den er hverken værre eller bedre end andre store kommercielle virksomheder, men det er en meget vigtig opgave for samfundet, som vi tiltror en virksomhed.

LUKKET INDE I SIN EGEN FORTID

Niels Ole Finnemann peger også på et andet forhold ved vores brug af Google. Søgmaskinens fantastiske evne til at finde lige præcist det, vi søger, rummer nemlig også en risiko for, at vores verden bliver indsnævret. Han forklarer problemstillingen:

– For at Google kan tilbyde dig så relevante søgeresultater som muligt tager søgemaskinen bestik af din tidligere søgeadfærd, siger Niels Ole Finnemann og forklarer det med en søgning på ordet "platon" som eksempel.

– Platon er både navnet på en gammel græsk filosof og på noget specielt software. Spørgsmålet er selvfølgelig, hvilken af de to du leder efter. Hvis maskinen kan huske, at du tidligere har søgt på den tyske filosof Schopenhauer, går den ud fra, at

det nok ikke er softwaren, men ham den gamle græker, du er interesseret i, forklarer Niels Ole Finnemann.

Det betyder på den ene side, at man slipper for at få alenlange lister med irrelevante søgeresultater.

– Og det er jo dejligt. Men det rummer på den anden side også en latent risiko for, at du bliver lukket inde i din egen fortid, når det udsnit af verden, som Google viser dig, er bestemt af den verden, du kender i forvejen, forklarer Niels Ole Finnemann.

– Man taler om en personalisering af informationen, som kan resultere i, at din verden bliver mindre og mindre, når du ser på den igennem Google. Og det er i princippet det modsatte af det, man i filosofisk forstand vil kalde en erfaring i oplysningens ånd, som netop er karakteriseret ved at være en erkendelse, der udvider og åbner din verden, siger Niels Ole Finnemann.

TILBAGE I DEN SELVFORSKYLDTE UMYNDIGGØRELSE

Flere af de latente risici, som Niels Ole Finnemann peger på i forbindelse med vores brug af digitale tjenester som Google, kan imødekommes på forskellig vis, fortæller han. For eksempel kan man indstille sin søgemaskine, så den ikke husker ens søgeadfærd. Men det kræver viden og vilje at forholde sig selvstændigt og kritisk til den fagre nye digitale verden.

– Et vigtigt aspekt af et opdateret oplysningsprojekt består i, at vi lærer at forholde os kritisk og vurderende til den måde, vi bliver guidet rundt på nettet på. Her ligger en kæmpe dannelsesmæssig opgave, for ligesom vi skal kunne læse og skrive, skal vi også have basale søge- og navigationsfærdigheder, og det indbefatter bl.a., at vi kender noget til søgemaskiner, og hvordan de præsenterer verden for os. Det er en del af det at være et frit og autonomt individ i dag, siger Niels Ole Finnemann.

Han minder i den forbindelse om, at den tyske oplysningsfilosof Immanuel Kant pegede på tre træk ved mennesket som de største hindringer for oplysningen og modet til at tænke selv: nemlig dovenskab, fejhed og bekvemmelighed.

– Af de tre er det i dag bekvemmeligheden, der er den største fare. En af de helt store kvaliteter ved de mange digitale redskaber og tjenester er, at de gør vores verden nem og bekvem og hurtigt skaffer os den viden, vi gerne vil have. Men kvaliteten er også faren ved det, for hvad er bekvemmelighedens pris? spørger Niels Ole Finnemann.

Den kan vise sig at være ganske høj. Niels Ole Finnemann siger:

– Hvis vi ukritisk lader de digitale tjenester skræddersy vores verden og tilgang til viden, risikerer vi at bevæge os tilbage i en digital version af den selvforskyldte umyndiggørelse, som det var oplysningstidens helt store projekt at få os drevet ud af. 📖

Folmer Bang Hansen.

FOTO: LARS KRUSE

alumni

75 ÅR MED TO NOBELPRISMODTAGERE OG EN STATSMINISTER

I 1936 var de 50. I dag er de 1.200 studerende. Cand.oecon.-studiet fejrede sit 75-års jubilæum med en skøn blanding af skulderklapperi og anekdoter fra dengang, da pigerne var en mangelvare på studiet og økonomerne i samfundet.

Folmer Bang Hansen påbegyndte økonomistudiet i 1959 sammen med syv andre mænd. Et idealistisk 19-årigt krigsbarn drevet af lysten til at ændre samfundet.

– Jeg læste i *Svendborg Avis*, at landets økonomi var ad helvede til, og så tænkte jeg, at det måtte jeg da gøre noget ved. Han endte med at tilbringe 30 år i EU med ulandsprogrammer og finansiering af minedrift.

– Jeg har set rigtig mange huller i jorden og rigtig meget guld, fortæller den 70-årige Folmer Bang Hansen. Han var en af de cirka 300 gæster den 28. oktober, da jubilæet blev fejret.

Sammen med andre alumner kunne han høre professor og viceinstituteder Torben M. Andersen revse en anden tidligere alumne og statsminister, Anders Fogh Rasmussen, for ikke at lytte til de økonomiske vismænd i 2007,

da de opfordrede regeringen til at stramme finanspolitikken, fordi økonomien var overophedet.

Anderledes toner lød der fra dekan for Business and Social Sciences og cand.oecon. – alumne Svend Hylleberg til de herrer Trygve Haavelmoe (1911–1999) og Dale T. Mortensen (f. 1939). Den ene tidligere, den anden nuværende ansat ved Institut for Økonomi – og begge nobelprismodtagere. I det hele taget var det svært at komme uden om studiets store succes med en udclækning af nogle af landets dygtigste direktører, vismænd og politikere gennem årene. ■

Jan Bryla (t.v.) får overrakt Oecon-prisen 2011 af Mark Luscombe fra SEB.

FOTO: SØREN KJELDGAARD

Årets Oecon 2011

25-årige Jan Bryla er kåret som årets nyuddannede cand.oecon. ved Institut for Økonomi. Prisen på 15.000 kroner blev givet for et stort fagligt og socialt engagement i studiet og blev overrakt i forbindelse med Oeconkonferencen, der hvert år i september samler alumner fra cand.oecon.-studiet. Jan Bryla har været færdiguddannet cand.oecon. i et år og arbejder nu i Finansrådet.

Oecon-prisen 2011 blev overrakt af cand.oecon. Marc Luscombe, repræsentant for SEB, der har sponsoreret prisen på 15.000 kroner. Det første æresmedlem af Oeconforeningen blev ligeledes udnævnt i år. Professor emeritus Ole Ø. Madsen blev hædret for sin mangeårige indsats for Oeconforeningen. ■

**EN GRUPPE MANDLIGE ALUMNER
FRA AARHUS UNIVERSITET MØDES
HVER TIRSDAG AFTEN FOR AT SYNGE.
OG AF OG TIL DRIKKE EN ENKELT ØL.**

FAKTA

AARHUS STUDENTER-SANGERE

Aarhus Studenter-Sangere er et mandskor stiftet af studerende på Aarhus Universitet i 1930. Koret synger blandt andet nordiske viser, kirkemusik fra middelalderen, amerikansk barbershop og swing. Koret, der består af 25 aktive sangere i alderen 30-70 år, øver hver tirsdag aften og afholder mellem fem og ti koncerter om året. Hvert andet år gennemfører koret desuden en koncertrejse til udlandet. Læs mere om Aarhus Studenter-Sangere på www.aarhusstudetersangere.dk. Er du interesseret i at være med i koret, kan du kontakte formand Jesper D. Johansen på tlf. 2971 8513 eller på mailadressen formanden@aarhusstudetersangere.dk

FOTOS: ROAR LAVA PÅSKE

alumni

AF IDA HAMMERICH NIELSON

SKØNSANG

– med en smule mandehørm

Mørket er ved at sænke sig over Langelandsgades kasernebygning, hvor de sidste studerende er på vej hjem. Der er imidlertid også trafik den anden vej. Aarhus Studenter-Sangere har øveaften, og ind i bygningen går en række mænd, der tidligere har læst på Aarhus Universitet. Her er blandt andet en psykiater, en tandlæge, en biolog og en jura-professor. Samt en enkelt studerende.

Koret er efterhånden samlet. Der småsnakkes, grines, krammes. Så er der opvarmning, og ansigterne bliver pludselig koncentrerede. Som det første beder dirigent Mads Djernes mændene strække armene højt op i luften. Og sænke dem igen. "Forestil jer, at I folder jer ud som en blomst," siger dirigenten, mens arme bevæger sig langsomt nedad og omhyggeligt undgår at ramme hinanden.

Efter et par stemmegennemgange fylder "Nu falmer skoven" rummet, så gåsehuden melder sin ankomst. På klaveret står en ramme dåseøl og venter på, at det bliver pause.

KUNST OG NY ENERGI

Peter Vinde er tandlæge i Løgstør og har været med i koret siden 1973. Sofaen kan være fristende efter en travl dag på klinikken, siger han. Alligevel sætter han sig bag rattet og kører den lange vej for at synge.

– Jeg får mere energi af at være med i koret. Man kan ganske enkelt ikke

undvære det, når man har været med så længe, siger han.

Professor i jura Paul Krüger Andersen, der har sunget i koret siden 1964, supplerer:

– Når det lykkes, er det en forløsning. Det er kunst. Man føler sig som en del af en helhed, der bare fungerer.

SAVNER TILKNYTNING TIL AU

Aarhus Studenter-Sangere har eksisteret siden 1930. Den største forskel på koret dengang og nu er ifølge Paul Krüger Andersen, at koret i begyndelsen var tættere knyttet til Aarhus Universitet og var selvskrevet til at synge til for eksempel årsfesten. Sådan er det desværre ikke længere.

– I dag er der mere konkurrence på markedet. Men vi arbejder på at genvinde positionen, siger han.

Et rent mandskor betyder først og fremmest en særlig klang, mener kormedlemmerne. Det betyder også et stærkt sammenhold og kammeratskab. Og en smule mandehørm af og til.

– Men aldrig når der er damer til stede, forsikrer Peter Vinde, mens latteren buldrer gennem lokalet, hvor pausen er ved at være slut.

Mændene sætter de tomme øldåser fra sig og finder nodehæfterne frem igen.

RYKKER FREM PÅ FINANCIAL TIMES RANKING-LISTE

For andet år i træk har Financial Times placeret uddannelsen MSc in Finance and International Business på listen over verdens bedste kandidatuddannelser inden for ledelse. I forhold til sidste år har uddannelsen rykket sig fra en 51. plads til en 44. plads.

Uddannelserne bliver bl.a. bedømt og rangeret efter alumnernes karrierefremskridt, og uddannelsens alumner har givet Financial Times positive tilbagemeldinger om deres karrierefremskridt.

PYNT TIL CV'ET

Ifølge Carsten Vinther, dimittend fra uddannelsen i 2008 og manager hos Novo Nordisk IT, er rankingen både et kvalitetsstempel for alumnerne og også en stor fordel for de nuværende studerende på uddannelsen.

– Ranking er en blåstempling af uddannelsen og er med til, at man som nyuddannet vil stå stærkere i forhold til andre ansøgere. Det er et fantastisk aktiv at have med i tasken og stående på CV'et, når man skal ud at søge udfordringer i sit første job, siger Carsten Vinther.

ARoS dannede rammen om mødet mellem alumner og studerende ved mentor-introduktionsdagen i oktober.

Chefen vil hjælpe unge studerende

DER HAR I ÅR VÆRET BOOM I INTERESSEN FOR MENTORORDNING, HVOR ALUMNER KOMMER IND MED DERES ERHVERVSERFARING FOR AT HJÆLPE OG VEJLEDE STUDERENDE.

Et rekordhøjt antal alumner har i dette efterår tilmeldt sig mentorordningen på AU under hovedområdet Business and Social Sciences. Ordningen tæller i år 78 erhvervsfolk fra offentlige og private organisationer. Sidste år var tallet på 40 og året før 27.

Ifølge Susanne Søes Hejlsvig, der leder projektet, har mentorerne et klart ønske om at give noget tilbage til deres tidligere studiested.

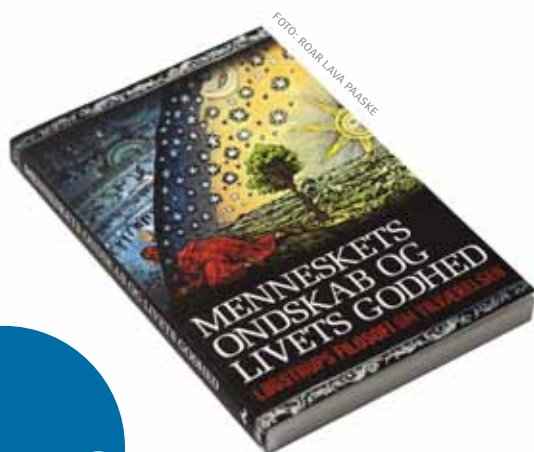
– De bruger deres kostbare tid på mentorordningen, fordi de kan lide at se andre udvikle sig og gerne vil give noget videre af alt det, de har lært på arbejdsmarkedet og i deres tid som studerende.

Og mentorerne kan tilbyde de studerende rådgivning og dialog på en lang række områder om alt fra karrierevalg til studiejob og stress.

– Jeg er mentor, fordi jeg mener, det er vigtigt at give en ung studerende kontakt med arbejdsmarkedet gennem førstehåndserfaring. Samtidig er det positivt, at vi tidligere studerende genskaber kontakten til universitetsverdenen. Det er til gensidig inspiration, så man kan også blive klogere som mentor, fortæller Jette Ditlev, cand.merc. fra det tidligere Handelshøjskolen, ejer af Ditlev Consulting og mentor ad flere omgange.

Mentorprojektet forløber over ni måneder og består bl.a. i, at mentoren mødes med den studerende en gang om måneden.

– Vores studerende har gavn af at deltage i mentorprojektet, fordi det giver dem adgang til en unik erfaringskilde, som kan noget andet end f.eks. studievejledningen eller os på AU Career, fortæller Susanne Søes Hejlsvig.

nyheder

SENESTE NYT FRA AU

Nye vinkler på Løgstrup

Emnerne spænder fra Susanne Biers "Hævn" over dyreetik til "Grosbøll-sagen", når forskere fra Aarhus Universitet i 13 korte artikler serverer nye vinkler på den danske filosof og teolog K.E. Løgstrups (1905-1981) tænkning. *Menneskets ondskab og livets godhed* er en

netop udkommet, gratis formidlingsbog, der gør Løgstrups filosofi om tilværelsen tilgængelig for et ungt publikum. Bogen, der er vinklet til undervisningsbrug, behandler i tre afsnit Løgstrups etik, metafysik og tankegods' anvendelighed i det 21. århundrede. I forbin-

delse med udgivelsen af *Menneskets ondskab og livets godhed* afholdt Teologi en kursusdag for gymnasielærere og præster fredag den 23. september, hvor en række af bogens artikler blev præsenteret af forfatterne. [W](#)

FÅ HJERTEBØRN FÅR PSYKISKE PROBLEMER

Langt de fleste klarer sig godt, og de færreste får psykiske problemer som følge af deres hjertesygdom. Det er en af konklusionerne på en undersøgelse af 7.000 hjertebørn og deres risiko for senere psykiske problemer.

Takket være langt bedre behandlingsmuligheder overlever langt flere af de cirka 600 danske børn, der årligt fødes med hjertefejl, i dag end tidligere. Forskere fra Aarhus Universitet har nu undersøgt sammenhængen mellem medfødt hjertefejl og risikoen for psykiske følgesygdomme.

– Hjertefejl er en af de hyppigste medfødte lidelser, og det er derfor vigtigt at undersøge, hvordan denne relativt store gruppe børn klarer sig senere i livet. Især fordi tidligere forskning tyder på, at nogle kroniske sygdomme hos børn kan øge risikoen for psykiske problemer, forklarer cand.med., ph.d. Morten Olsen om baggrunden for undersøgelsen.

Undersøgelsen, der bygger på data fra knap 7.000 danske børn født med hjertefejl i perioden 1977-2002, viser, at hjertebørnene har en lettere forhøjet risiko for at få psykiske problemer af den ene eller anden art sammenlignet med baggrundsbefolkningen.

– Det ser heldigvis ud til, at langt de fleste af hjertebørnene klarer sig psykisk godt. Den mindre gruppe, vi kan se får psykiske problemer

senere i barndommen og ungdomsårene, dækker bl.a. over ADHD og udviklingsforstyrrelser, fortæller Morten Olsen.

VIGTIG VIDEN OM HJERTESYGDOM

Undersøgelsen giver ifølge Morten Olsen bedre viden om medfødt hjertefejl som sygdom – en viden, der er vigtig i forhold til den løbende opfølgning af denne type patienter.

– Man har tidligere fokuseret mest på de fysiske konsekvenser ved medfødt hjertefejl. Vores undersøgelse indikerer, at børn født med hjertefejl har en let forhøjet risiko for at få psykiske problemer senere i livet, selvom det heldigvis ikke rammer så mange. Den viden er selvfølgelig vigtig for alle, der arbejder med børn født med hjertefejl, så der også kommer fokus på børnenes mentale helbred. [W](#)

SKAL DANMARK UD AF Afghanistan?

AF GUNVER LYSTBÆK VESTERGÅRD OG EMMA KOUSTRUP

Aarhusianske gymnasieelever legede storpolitik på universitetet til en temadag den 11. november om den nye verdensorden. De skulle blandt andet forholde sig til krigen i Afghanistan i et dilemmaspil.

“Skal Danmark trække sine soldater ud af Afghanistan i 2014, selvom afgha-
nerne ikke er i stand til at tage vare på sig selv til den tid?” De fire gymnasiepi-
ger i gruppe 28 har fået udleveret deres dilemma. Nu skal de vælge et politisk
standpunkt og herefter argumentere for
det samfundsfagligt.

I et dilemmaspil skulle gymnasieeleverne agere politiske beslutningstagere. Her er det to af de fire piger i gruppe 28, Sarah Bonde fra Aarhus Katedralskole og Anne Katrine Ogstrup fra Egå Gymnasium, der diskuterer, hvorvidt de danske tropper skal ud af Afghanistan.

FOTO: LARS KRUSE

De deltager sammen med 300 andre elever og deres lærere i en temadag om den nye verdensorden i anledning af udgivelsen af undervisningsbogen *International Politik NU* redigeret af lektor Tonny Brems Knudsen fra Aarhus Universitet og redaktør ved forlaget Systime Morten Winther Bülow. Bogen er baseret på bidrag fra forskere ved Af-
deling for International Politik, Institut for Statskundskab.

Første del af dagen består af korte oplæg fra eksperter i international politik, mens eftermiddagen er sat af til dilemmaspillet.

“Selvom NATO har haft styrker i landet siden 2002, er Taliban stadig ikke nedkæmpet – problemet kan ikke løses militært,” lyder et af argumenterne i det udleverede baggrundsmateriale for en tilbagetrækning.

“Den ti år lange indsats med militær stabilisering og politisk genopbygning kan tabes på gulvet, hvis man trækker styrkerne ud for tidligt, og hvis Taliban og al-Qaeda får frit spil,” står der blandt modargumenterne.

MAN HAR ET STANDPUNKT ...

Diskussionen går i gang:

– Hvis vi trækker styrkerne ud, hvad skal så sættes i stedet? Jeg mener, vi kan vel godt være for, men så skal vi tilbyde afghanerne et alternativ til militæret, argumenterer Anne Katrine Ogstrup fra Egå Gymnasium.

– Ja, det gælder vel om at opbygge et uddannelsessystem, infrastruktur og den slags. Men hvis der ikke er nogen militær beskyttelse til dem, så bomber Taliban jo bare alt, hvad de laver, tilføjer Sarah Bonde fra Aarhus Katedralskole.

Rundt om dem sidder deres klassekammerater ligeledes i små grupper og leger aktører på den storpolitiske scene. Nogle diskuterer en militær intervention i Syrien, andre har taget fat på USA's manglende vilje til at anerkende Palæstina som en selvstændig stat.

AFMYSTIFICERING AF UNIVERSITETET

Ifølge Morten Winther Bülow, der sammen med Rune Valentin Gregersen, også fra Systime, har designet dilemmaspillet, var et af formålene netop at få de unge til at diskutere realpolitiske emner.

– Dels ville vi aktualisere den viden, de havde fået gennem oplæggene om formiddagen og gøre den virkelighedsnær. Dels ville vi afmystificere universitetsverdenen for gymnasieeleverne. Derfor brugte vi statskundskabsstuderende som instruktører og dommere i konkurrencen. For at vise, at det er “rigtige” mennesker, der går på universitetet, forklarer Morten Winther Bülow.

De fire piger træffer en beslutning. De støtter en tilbagetrækning af besættelsestropperne med det forbehold, at der i stedet foretages en humanitær og militær intervention for at beskytte civilbefolkningen.

– Det var et rigtigt sjovt spil. Dejligt, at vi får lov til at komme ud og debattere emnerne, så vi ikke bare skal lytte til alle de kloge mænd, siger Sarah Bonde og får gruppen til at grine.

Også gymnasielærerne kom i arbejde efter frokosten. De deltog i en workshop om det at undervise i international politik anno 2011+.

Læs mere om undervisningsbogen *International Politik NU* og se video og opgaver på ipnu.systime.dk

FOTOS: SCANPIX

MILJØGIFTE I isbjørne

En cocktail af industrikemikalier skader isbjørnene på knogler og organer, immunsystem og evne til at formere sig. Men omfanget af skaderne er ikke kendt. Det konkluderer seniorforsker i arktisk miljø Christian Sonne i sin doktorafhandling efter at have foretaget den første samlede gennemgang af 10 års forskning frem til 2010 i forureningens påvirkning af artens sundhed. Organiske industrikemikalier transporteres sammen med kviksølv via luft- og havstrømme til det arktiske område fra de industrialiserede dele af verden. Her ophobes de miljøfremmede stoffer i havets fedtrige fødekæder, hvor isbjørnen – sammen med mennesket – er øverste led.

FOTOS: SCANPIX

FORTIDENS KLIMAÆNDRINGER PÅVIRKER NUTIDENS NATUR

Da den sidste istid kulminerede for 21.000 år siden, var Jordens klima meget koldt, og mange arter var tvunget til at leve ganske andre steder end i dag. I eksempelvis Nordeuropa er langt de fleste af de arter først for relativt nyligt indvandret fra deres istidsrefugier i Sydeuropa.

Et internationalt hold af økologer og dataloger ledet af professor i økologi Jens-Christian Svenning fra Aarhus Universitet har undersøgt, hvor hurtigt arter rundt omkring på kloden har måttet migrere for at følge disse fortidige klimaændringer. Undersøgelsen giver det første direkte vidnesbyrd om, at fortidens klimaændringer i samspil med det lokale landskab og arternes spredningsevne har store konsekvenser for den globale fordeling af nutidens biologiske mangfoldighed. Undersøgelsen er gennemført af en gruppe af økologer og dataloger ved Aarhus Universitet som et led i universitetets fokus på interdisciplinær forskning.

FLERE JOBSKIFT SIKRER MÆND HØJERE LØN END KVINDER

Ny forskning fra Aarhus Universitet viser, at mænd tjener mere end kvinder, fordi mænd oftere skifter job. De to køn får nemlig det samme i løn-forhøjelse, når de skifter job.

Forskere fra Aarhus Universitet har sammen med forskere fra University of Hawaii undersøgt årsagen til, at kvinder og mænd ikke får det samme i løn.

Resultatet viser, at kvinder og mænd får det samme i lønforhøjelse, når de skifter job. Det, der gør forskellen på mænds og kvinders løn i dag, er, at kvinder ikke skifter job så ofte som mænd.

– Mænd er simpelthen mere villige til at skifte job, enten fordi de kan se en kortsigtet gevinst i form af højere løn eller en mere langsigtet gevinst, eftersom det forbedrer deres forfremmelsesmuligheder, siger lektor Anders Frederiksen.

Kvinders mobilitet

Ifølge forskerne er kvinders mobilitet mindre end mænds. Det betyder, at selv om de får det samme i lønforhøjelse ved jobskift, har de en lavere livsløn på grund af færre jobskift.

– Vi taler om den "gode" mobilitet såsom forfremmelser og jobskift til en ny virksomhed, og den er mere hyppig blandt mænd. Det resulterer i, at mænd oftest høster de positive mobilitetsgevinster, dvs. højere løn, hvilket er med til at øge uligheden mellem de to køn, forklarer Anders Frederiksen.

Der er kun små – om overhovedet nogen – forskelle på de gevinster, mænd og kvinder har, når de skifter job. Selv 5-10 år efter, at jobskiftet har fundet sted, er der fortsat kun små afvigelser i lønstigningen blandt kønnene. Resultaterne peger i retning af et kønsneutralt arbejdsmarked, hvor gevinsterne er ens for de to køn. Forskellen ligger altså ikke her, men derimod i, hvor ofte mænd og kvinder skifter job.

PFC-STOFFER ØGER RISIKO FOR BRYSTKRÆFT

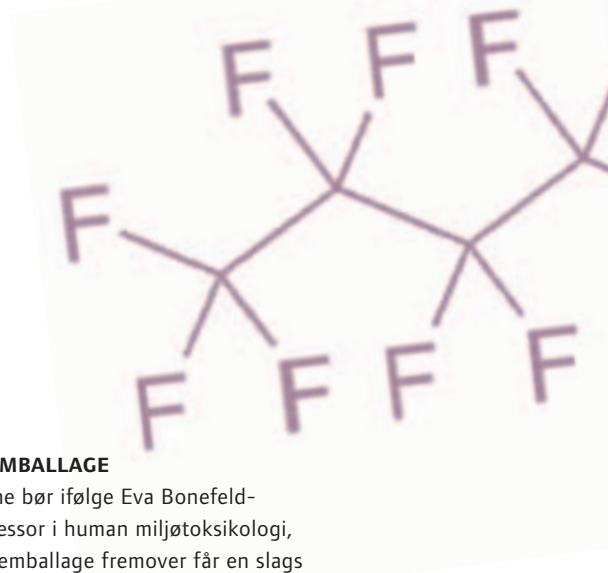
Et nyt forskningsprojekt med brystkræft-ramte grønlandske kvinder viser nu for første gang en klar sammenhæng mellem risikoen for brystkræft og perfluorerede stoffer.

Forskningsresultater fra Aarhus Universitet tyder på, at nuværende anvendte perfluorerede stoffer, også kendt under forkortelsen PFC-stoffer, kan udgøre en risiko for udviklingen af brystkræft. PFC-stoffer tilhører gruppen af svært nedbrydelige stoffer, der blandt andet findes i imprægnerede tekstiler og sko, pizzabakker og bagepapir.

VAREDEKLARATION TIL MADEMBALLAGE

Den nye viden om PFC-stofferne bør ifølge Eva Bonefeld-Jørgensen, centerleder og professor i human miljøtoksikologi, give anledning til, at også mademballage fremover får en slags varedeklaration.

– Vi ved nu, at emballagen i sig selv kan være sundhedsskadelig, og derfor burde forbrugerne fremover oplyses om, hvilke stoffer der findes i emballagen. I dag har man mulighed for at købe for eksempel svanemærket bagepapir uden perfluorerede stoffer, men i langt de fleste tilfælde har forbrugeren ikke en jordisk chance for at gennemskue, om der er brugt PFC-stoffer i emballagen.

UNGE I "GRÅZONEN" ER FOKUS I EN NY FORSKNINGS-
RAPPORT FRA AARHUS UNIVERSITET. FORSKERNE HAR
VÆRET TÆT PÅ ENSOMME UNGE, DER MISTRIVES I
STILHED.

Unge i gråzonen

Gråzoneunge – sådan betegnes unge, der mistrives i deres dagligdag, men som ikke vækker megen opmærksomhed. De lider i stilhed, men kæmper ikke desto mindre med meget alvorlige problemer, som strækker sig fra selvafstraffelse i form af "cutting", hvor de unge skærer i sig selv, over spiseforstyrrelser til ensomhed og mobning.

Niels Ulrik Sørensen og Jens Christian Nielsen, begge forskere ved Aarhus Universitet, er hovedkræfterne bag forskningsrapporten *Når det er svært at være ung i DK – unges beretninger om mistrivsel og ungdomsliv*, der bygger på dybdeinterviews med 33 unge i alderen 15-24 år. I undersøgelsen kommer for-

skerne helt tæt på de unge og ser nogle tydelige mønstre i deres mistrivsel.

UNGE SKAL VÆRE EN SUCCES

Forskerne peger bl.a. på, at de unges selvdestruktive adfærd hviler på en konstant frygt for ikke at lykkes med sit liv.

– De unges selv er omdrejningspunkt for ikke bare deres mistrivsel, men også deres mestringsstrategier – dvs. deres evne til at forvalte deres eget liv succesfuldt. De pålægger sig selv et enormt pres for at leve op til de succeskriterier, de selv opstiller, siger Jens Christian Nielsen.

Fælles for de unge, der mistrives, er, at de konstant har det kritiske blik ret-

tet mod sig selv. Og så straffer nogle af dem sig selv meget hårdt, f.eks. ved at skære i sig selv.

– Umiddelbart får den selvskadende adfærd dem til at føle sig som bedre mennesker, men følelsen er kortvarig, og snart fyldes de atter med skam og pinlighed, og så er de lige vidt, siger Niels Ulrik Sørensen.

FOTO: SCANPIX

DEPRESSION: MINDFULNESS KAN REVOLUTIONERE BEHANDLING

Mindfulness-baseret kognitiv terapi forebygger tilbagefald ved tilbagevendende depression. Det viser ny forskning fra Aarhus Universitet.

Mindfulness-baseret kognitiv terapi er en effektiv måde at forebygge depression på. Det kon-

kluderer ph.d.-studerende Jacob Piet og professor Esben Hougaard fra Aarhus Universitet i den første systematiske meta-analyse, som samler tidligere forskning om virkningen af mindfulness ved tilbagevendende depression.

Systematisk træning i mindfulness har vist sig at give gode

resultater som forebyggelse for personer med tilbagevendende depression. For sådanne personer reducerer mindfulness-træning risikoen for tilbagefald med 34 procent. Tallet vokser til 43 procent for personer, der tidligere har været igennem tre eller flere depressive episoder. Det er mærkbare resultater, lyder det fra Jacob Piet.

– Resultaterne kan fremover forandre behandlingen. Lige nu anbefales de fleste patienter med mindst tre depressive episoder vedligeholdende antidepressiv medicin, som de kan ende med at være på resten af livet. Forskningen tyder på, at mindfulness-baseret kognitiv terapi kan være lige så effektiv

til at forebygge nye depressive episoder, siger Jacob Piet.

Bevidst nærvær

Mindfulness er en særlig måde at være opmærksom på, der er kendt ved bevidst observation af det, som foregår i nuet, uden fordømmelse. Når man er mindful, er man bevidst om strømmen af tanker, indtryk, følelser og impulser i det aktuelle øjeblik uden at dømme indholdet. Man opfatter tanken som blot en tanke, der ikke nødvendigvis er et gyldigt udtryk for virkeligheden. Mindfulness er en færdighed, der skal opøves og trænes intensivt for at virke som behandling.

FOTO: SCANPIX

Oplev 1700-tallet med årets festival
**Opdagelser, *pøbel* og
pudderparykker**

Aarhus 9.-18. marts 2012

**TAG MED EN TUR TILBAGE TIL DE STORE
OPDAGELSESTREJSENDES TID, HVOR
VIDENSKABSMÆND OPMÅLTE VERDEN OG
DISSEKEREDE KROPPEN. HVOR ENEVÆLDEN
HERSKEDE, KØBMÆND TJENTE FORMUER
PÅ SLAVEHANDEL, OG EUROPÆISKE
OPLYSNINGSIDÉER BLEV DISKUTERET I
PRIVATE SALONER. FOLKEUNIVERSITETET
I AARHUS SÆTTER MED ÅRHUNDREDETS
FESTIVAL SPOT PÅ 1700-TALLET
DEN 9.-18. MARTS 2012.**

Festivalen præsenteres af Folkeuniversitetet i Aarhus i tæt samarbejde med Aarhus Universitet og en lang række kulturinstitutioner. Med arrangementer, der taler til både sanserne og intellektet, byder festivalen på historiske oplevelser i krydsfeltet mellem viden, kunst og kultur.

Oplev alt fra erotiske saloner, forskerdebatter og talkshow med Struensee til klassiske koncerter, Holberg på de skrå brædder og fortællinger om Aarhus' historie. *AUGUSTUS* løfter her sløret for smagsprøver fra det spændende program, der kan opleves i Aarhus.

Isenesættelse, *vold* og enevælde

HISTORISKE TALKSHOWS

Oplev forrygende historisk fortælling, når to 1700-talspersonligheder med markant indflydelse på Danmarks historie vækkes til live af journalist Niels Krause-Kjær i et moderne talkshow.

Livlægen Struensee, der bliver dronningens elsker og overtager magten med ønsket om at reformere Danmark, og finansminister og plantageejner Schimmelmänn, der er hovedarkitekten bag det danske slavehandelsforbud i 1792. Begge sammensatte personer i følelsernes vold og med stor magt. På scenen i hvert show er en vært, en historisk hovedperson spillet af en skuespiller, to forskere og en kapelmester. Med humoristisk og konfronterende dialog, nykomponeret musik og videomontager skabes et underholdende møde mellem fortid og nutid.

Struensee fortæller om sine oplysningsidéer, livet ved det hof og hans forhold til Christian 7. Schimmelmänn om slavehandlen på Guldkysten, utålelige forhold i plantagerne og om modstanden mod reformerne. Kom tæt på historien i dette modige og tankevækkende møde

mellem fiktiv dramatisering og historisk refleksion i Musikhuset.

Torsdag den 8. til
tirsdag den 13. marts 2012

FORSKERDEBATTER I STAKLADEN

Tre temaer, to debattører på scenen, en ordstyrer og et spørgelystent publikum. Det er set-up'et, når oplysningstiden sættes til debat under Århundredets Festival. Debatterne præsenteres af **AUGUSTUS**.

Fra Goethe til Google

- Dumhed og dannelse i internettets tidsalder

Mandag den 12. marts 2012

Har Gud stemmeret?

- Hvad skal vi med religion i et moderne samfund?

Tirsdag den 13. marts 2012

Kampen om oplysningen

- Når oplysningen bliver til kulturkamp

Onsdag den 14. marts 2012

ÅRETS FESTIVALBOG

Aarhus Universitetsforlag udgiver årets festivalbog *1700-tallet sort på hvidt*. Med artikler om alt fra "Nydelsen", "Oplysningen" og "Verdens orden" til "Monstre, bødler og fornuftens perversion", "Enevældens diktatur" og "Ulighed og kolonialisme" fortæller bogen om kontrasterne århundrede. Om 1700-tallet på godt og ondt. Bogen husstandsomdeles af Aarhus Universitet i 200.000 eksemplarer op til festivalen. Folkeuniversitetet inviterer til boglance-ring, hvor du kan høre bogens forfattere udfolde deres viden om 1700-tallets verden.

Mandag den 30. januar 2012

FORTÆLLINGER I DOMKIRKEN

Oplev domkirken forvandlet til fire fortælle-scener, hvor du bevæger dig rundt til speedforedrag i kirkens smukke rum. Bliv klogere på alt fra naturvidenskab til oplysningsidéer. Kirkens drengekor, 1700-talsorgel og smagsoplevelser fra koloniernes verden skaber en helt særlig aften.

Torsdag den 15. marts 2012

Dannelse, *bondeliv* og salonkultur

STORE DANSKE ARKITEKTER

Arkitekterne Nicolai Eigtved og Lauritz de Thurah har sat et markant aftryk på København. Thurah med det usædvanlige, spiralformede spir på Vor Frue Kirke på Christianshavn og Eigtved med Amalienborgkvarteret, Nationalmuseet og Marmorbreen. I filmene "Himmelstigen" og "Eigtved – arkitekten, der blev væk" fortæller instruktør Nils Vest om de to arkitekter og 1700-tallets arkitekturscene. Se filmene på Arkitektskolen med introduktion af Nils Vest.

Mandag den 12. og tirsdag
den 13. marts 2012

WOMEN ONLY

Kom til en aften i kvindernes tegn. I Kvindemuseets café sætter Akademiet for Historiske Frisurer meterhøjt rokokohår, mens du kan nyde omvendt striptease og høre fortællinger om moden lag for lag. I Rådhusalen er der salon, hvor forskere fortæller om kvinder, kærlighed, krop og erotik i 1700-tallet. Musiker Kristina Holgersen tilsætter Charlotte Dorothea Biehls digte moderne lyd.

Fredag den 16. marts 2012

ECHO MACHINE OG TIMEREFLECTIONS

Læg øre til "The Echo Machine" på Store Torv i Aarhus, og hør lyde, magiske fragmenter af samtaler, hændelser og skæbner fra 1700-tallets Aarhus. Eller spejl dig i århundredet med installationen "TimeReflections" i Bruuns Galleri, hvor sensorer registrerer dit kropssprog for derefter at kaste en visuel historisk spejling. Hvem ville du have været i 1700-tallet? Bonde eller adelig? Bag projekterne står Center for Digital Urban Living, Aarhus Universitet.

DE FEM ÅRSTIDER

Det Jyske Musikkonservatorium præsenterer en unik koncertoplevelse i Musikhuset, når Vivaldi møder det 21. århundrede. Kammerkoret af sangstuderende opfører sammen med instrumentaler satser fra bl.a. Vivaldis Gloria under ledelse af Carsten Seyer-Hansen. Stykkernes fred og harmoni udfordres koncerten igennem af studerende fra konservatoriets elektroniske linje, der har lavet frie fortolkninger af Vivaldis måske kendteste værk, De fire Årstider.

Søndag den 18. marts 2012

EROTISK SALON

Aarhus Teater inviterer op under skørterne på 1700-tallet, når teatret åbner døren til erotisk salon. Hør skuespillere oplæse fra Casanova og den erotiske roman Fanny Hill, og få røde kinder, når forskere lukker op for fortællinger om erotisk undergrundslitteratur, sex i oplysningstiden og Hans Nordrups maleriske hyldelse til lemmet på vers.

Onsdag den 14. marts 2012

BACHS KAFFEKANTATE

Den Gamle By danner den smukke ramme, når Ensemble Zimmermann genopfører Bachs "Kaffekantate" fra 1734. Kantaten er en humoristisk reklame for Das Zimmermannsche CaffeeHaus i Leipzig, hvor Bach ofte spillede sine koncerter. Nyd de musikalske toner til servering af kaffe og kage i Kaffestuen.

Lørdag den 17. og søndag
den 18. marts 2012

JEPPE PÅ BJERGET

Oplev Jens Albinus i rollen som den drikfældige bonde i Holbergs udødelige "Jeppe på Bjerget". I Aarhus Teaters

Kulturmøder, *slaveri* og kineserier

opsætning mødes det bedste fra tysk teater og de stærkeste danske traditioner, tilsat nykomponeret livemusik af mændene bag PowerSolo, Kim Kix og Atomic Child. Holbergs komedie iscenesættes af den tyske Volksbühne-instruktør Milan Peschel.

Lørdag den 11. februar
til lørdag den 10. marts 2012

VIDENSBUSSEN

Under festivalen indsætter Midttrafik direkte busruter mellem Aarhus og Gammel Estrup – Herregårdsmuseet. Sæt dig til rette i sædet, og hør forskere fortælle om herregårdskultur på turen til Gammel Estrup. Museet har åbent for deres permanente interiørdstilling og barokhave.

Tirsdag den 13. og torsdag den
15. marts 2012 kl. 13.00

ANATOMISK TEATER

I Kunstbygningen kan du opleve en sanse- lig videnskabelig dissektion med linjer tilbage til det anatomiske teater. I en to- talinstallation bliver en bjørn dissekeret, mens forskere med iscenesat retorik for-

tæller om dyrets inderste og 1700-tallets videnskabelige nysgerrighed.

Lørdag den 17. marts 2012

ARTAXERXES

Teaterselskabet Pulchra Semper Veritas inviterer til uropførelse af Holbergs eneste – og næsten ukendte – tragedie Artaxerxes. Holbergs tekst bliver nøje fulgt, musikken er hentet fra komponister, der virkede ved Det Kongelige Teater o. 1750, og spillestil, kostumer og scenebilleder er udført efter tidens stil. Med opsætningen i Helsingør Theater i Den Gamle By er stykket en totaloplevelse af rokokotidens teaterforestillinger. Den Gamle By inviterer efter forestillingerne til 1700-talsmiddag i Hobrohuset.

Mandag den 13. til torsdag
den 15. marts 2012

BAROQUEAROS

Nodesamlinger fra 1700-tallets Aarhus viser et levende og pulserende musikliv. Komponisterne er blandt andre Carl Philipp Emanuel Bach, Carl Friedrich Abel og Christian Ræhs. Komponister,

vi i dag ikke kender meget til, selvom deres musik også i dag bevæger og gør indtryk. BaroqueAros skaber med en koncert i Musikhusets Symfoniske Sal et øjebliksbillede af 1700-tallets musikliv i Aarhus.

Søndag den 11. marts 2012

INTERNATIONAL AFTEN

1700-tallet er danske kolonier, international handel, eventyrlige dannelsesrejser og videnskabelige ekspeditioner. Få indsigt i et århundrede, hvor Danmark for alvor møder verden. Steno Museet er rammen, når forskere bringer dig tæt på kolonierne, kulturmøder inden for Danmarks grænse, verdensbilleder og kortlægning af Jorden. Aftenen afsluttes på Steno med fortælling om dansk rejselitteratur under stjernehimlens mørke. Arrangementet præsenteres på dansk og engelsk.

Torsdag den 15. marts 2012

Læs mere på
www.aarhundredetsfestival.dk

Århundredets
1700 Festival

Folkeuniversitetet i Aarhus præsenterer
1700-tallet med
Århundredets Festival
Aarhus 9.-18. marts 2012

www.aarhundredetsfestival.dk

Mindfulness
forebygger depression

Mænds højere løn
skyldes flere jobskift

Giftstoffer i isbjørne

OPDAGELSER,
PØBEL OG
PARYKKER

1700-TALLET ER OVER OS

Århundredets
1700 Festival

Folkeuniversitetet i Aarhus præsenterer
1700-tallet med
Århundredets Festival
Aarhus 9.-18. marts 2012

www.aarhundredetsfestival.dk